

GRAFIKAI ISZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT
A GRAFIKAI IPAR-
ÁGAK SZÁMÁRA.

SZERKESZTI:
TANAY JÓZSEF
FŐMUNKATÁRS:
NOVÁK LÁSZLÓ

Könyvnyomdák Budapesten.

<p>I. kerület.</p> <p>Ádám Herman Krisztina-körút 77.</p> <p>M. kir. Államnyomda Nándor-tér 1.</p> <p>M. kir. tud. Egyetemi ny. Iskola-tér 3.</p>	<p>V. kerület (Lipótváros).</p> <p>Bendiner A. Arany János-utca 18.</p> <p>Bichler J. Kiskorona-u. 15. Budapesti h. é. v. nyomd. Lipót-körút 22.</p> <p>Czettel és Deutsch Bálvány-utca 12.</p> <p>Engel S. Zsigmond Kálmán-utca 1.</p> <p>Farkas Testvérek Nádor-utca 19.</p> <p>Hamburger és Birkholz Csáky-utca 13.</p> <p>Hungária-könyvnyomda Váci-körút 34.</p> <p>Kállai Ármán Bálvány-utca 18.</p> <p>Kálmán M. és Társa Vadász-utca 32.</p> <p>Kanitz C. és Fial Vadász-utca 26.</p> <p>Károlyi György Akadémia-u. 20.</p> <p>ifj. Kellner Ernő Csáky-utca 9.</p> <p>Kertész József Nádor-utca 28.</p> <p>Kollmann Fülöp Arany János-utca 34.</p> <p>Krausz Lajos Váci-körút 20.</p> <p>Krausz S. és társa Zoltán-utca 11.</p> <p>Légrády Testvérek Váci-körút 78.</p> <p>Lengyel Lipót Vadász-utca 35/a.</p> <p>Lőw Ede Váci-körút 80.</p> <p>Magyar Hírlap nyomd. Honvéd-utca 10.</p> <p>Magyar Sajtó könyvny. Nádor-utca 74.</p> <p>Márkus Samu Báthory-utca 20.</p> <p>M. k. postatakarékp. ny. Hold-utca 4.</p> <p>Munk és Balog Árpád-utca 12.</p> <p>Pallas Irod. és nyomd.r.-t. Kálmán-utca 2.</p> <p>Pesti Könyvnyomda- Részvénytársaság Hold-utca 7.</p> <p>Pesti Lloyd-társulat ny. Dorótyia-utca 14.</p> <p>Pollák Elkán Nagykorona-utca 21.</p> <p>Schlesinger Vilmos Honvéd-utca 2.</p> <p>Thália-nyomda Pannonia-utca 6.</p>	<p>Bendtner Győző Gyár-utca 42.</p> <p>Berkovits János Teréz-körút 40—42.</p> <p>Birauz és Társa Amazon-utca 6—8.</p> <p>Brett testvérek Szondy-utca</p> <p>Breuer Mihály Lovag-utca 2.</p> <p>Brózsza Ottó Váci-körút 17.</p> <p>Bruck és Társa Nagymező-utca 5.</p> <p>Budapesti Ujságn. Szondy-utca 10.</p> <p>Eberle József és Társa Podmaniczky-utca 43.</p> <p>Európa, irod. és ny. r.-t. Ó-utca 12.</p> <p>Express-nyomda Váci-körút 39.</p> <p>Fővárosi nyomda stb.r.-t. Podmaniczky-utca 39.</p> <p>Fried és Krakauer Lázár-utca 15.</p> <p>Fuchs Samu Teréz-körút 43.</p> <p>Gergely Miksa Lázár-utca 2.</p> <p>„Globus“ Aradi-utca 8.</p> <p>Glückselig M. Hunyady-tér 7.</p> <p>Goldschmiedt Testv. Révay-utca 1.</p> <p>Gutenberg-nyomda Király-utca 10.</p> <p>Herrman Ignác Szerecsen-utca 20.</p> <p>Hornyánszky Viktor cs. és kir. udv. könyvny. Aradi-utca 14.</p> <p>Kápolnai Adolf Oyár-utca 23.</p> <p>Kaufmann, Weiltz és ta Vörösmarty-utca 52.</p> <p>Korvin Testvérek Révay-utca 14.</p> <p>Kunony Vilmos és Fia Teréz-körút 38.</p> <p>Löbl Dávid és Fia Nagymező-utca 26.</p> <p>M. á. v. menetjegy-ny. Csengery-utca 33.</p> <p>Mínerva ny. (tul. Gansl Zs.) Szerecsen-utca 7/9.</p> <p>Muskát Miksa Szondy-utca 4.</p> <p>Orsz. közp. közs. ny. r.-t. Váci-körút 01.</p> <p>Pollacsek Mór Podmaniczky-utca.</p> <p>Posner K. Lajos és Fia Csengery-utca 31.</p> <p>Radó Izor Szerecsen-utca 13.</p> <p>Radó Vilmos Ó-utca 2.</p> <p>Rigler József Ede r.-t. Rózsa-utca 55.</p>	<p>Rózsa Iz. Podmaniczky-utca.</p> <p>Schmelcz Izidor Izabella-utca 70.</p> <p>Schmidl Sándor Uj-utca 6.</p> <p>Schwartz Testvérek Podmaniczky-utca 35.</p> <p>Singer Lipót Ó-utca 15.</p> <p>Székely Viktor Ó-utca 15.</p> <p>Wellesz Béla Uj-utca 37.</p> <p>VII. (Erzsébetváros).</p> <p>Árpád kő- és könyvny. Valero-utca 9.</p> <p>Athenaeum ir. ny. r.-t. Kerepesi-út 54.</p> <p>Bárd Jakab Almásy-utca 5.</p> <p>Biró Albert Klauzál-utca 35.</p> <p>Elek Lipót Kertész-utca 20.</p> <p>Erzsébetvárosi könyvny. Dohány-utca 29.</p> <p>Fichner Á. és fia Csömöri-út 13.</p> <p>Galltzenstein H. Kertész-utca 25.</p> <p>Garai Mór Károly-körút 3.</p> <p>Gelléri és Székely Kerepesi-út 34.</p> <p>Gross és Grünhut Jósika-utca.</p> <p>Grünwald Ödön Wesselényi-utca 4.</p> <p>Hedvig Imre Wesselényi-utca 9.</p> <p>Hedvig S. Dohány-utca 12.</p> <p>Kellner Gerson Csányi-utca 13.</p> <p>Löbl Mór Király-utca 27.</p> <p>Löblovitz Zsigmond Csömöri-út 78.</p> <p>Lusztig Mór Kertész-utca 37.</p> <p>Markovits és Garai Rombach-utca 10.</p> <p>Mermelstein Fülöp Wesselényi-utca 11.</p> <p>Nagel István Vörösmarty-utca 14.</p> <p>Neuwald Illés Dohány-utca 44.</p> <p>Pannonia-nyomda Rombach-utca 8.</p> <p>Propper Leó Erzsébet-körút 35.</p> <p>Reform-nyomda (Weisz Á.) Rombach-utca 5.</p> <p>Reich Ármán Dohány-utca 84.</p> <p>Roth Mór és Társa Kertész-utca 23.</p> <p>Spatz Henrik Dob-utca 55.</p> <p>Stern Péter Kazinczy-utca 35.</p> <p>Világosság Dohány-u.- és Nyár-utca sarkán.</p>	<p>Vészi Gerzson Wesselényi-utca 27.</p> <p>Wiesinger József Wesselényi-utca 30.</p> <p>Zeisler M. István-tér 17.</p> <p>VIII. ker. (Józsefváros).</p> <p>Anglo-nyomda Baross-utca 47.</p> <p>Budapesti Hírlap nyomd. Rökk-Szilárd-utca 4.</p> <p>A Nap uls.-váll. nyomd. Rökk-Szilárd-utca 9.</p> <p>Corvina-nyomda Baross-utca 4.</p> <p>Özv. Fried Ignác József-utca 24.</p> <p>Fritz Ármán Nap-utca 13.</p> <p>Hell I. Ede Luther-utca 4.</p> <p>Klein Vilmos Kerepesi-út 73.</p> <p>Kohn Simon József-körút 10.</p> <p>Kossuth Lajos-nyomda Tisza Kálmán-tér 6.</p> <p>Könyvnyomdászok Szak- köre tanfolyamának kísérleti nyomdája Tavasmező-utca 15.</p> <p>Lipinszky és társa Nap-utca 19.</p> <p>Műszaki nyomda Conti-utca 38.</p> <p>Ottthon-nyomda Mária-utca 42.</p> <p>Révai és Salamon Üllői-út 18.</p> <p>Rózsa Kálmán és Neje Szentkirályi-utca 30.</p> <p>Spitzer Márk Békkocsis- és Német-utca sarkán.</p> <p>Stephanum ny. Szentkirályi-utca 29a.</p> <p>Szent László-nyomda Rökk Szilárd-utca 28.</p> <p>Nemzetközi könyvny. Kőfaragó-utca 10.</p> <p>Uránia-nyomda Mária-utca 11.</p> <p>Wesselényi Ármán József-körút 16.</p>
<p>II. kerület (Viziváros).</p> <p>Bagó M. és Fia Ponty-utca 4.</p> <p>Goldberger Ignác Fő-utca 23.</p> <p>Helsler Jaroslav Várkert-rakpart 1.</p> <p>Müller K. (Münster K.) Albrecht-út 3—5.</p>	<p>III. kerület (Ó-Buda).</p> <p>Bartalits Imre Remete-hegy.</p> <p>Bichler Ignác Kiskorona-utca 15.</p> <p>Wimmer Márton Sertőző-utca 10.</p>	<p>IV. kerület (Belváros).</p> <p>Barcza József Váci-utca 66.</p> <p>Buschmann Ferenc Koronaherceg-utca 8.</p> <p>Franklin-Társulat magy. Irod. int. és könyvny. Egyetem-utca 4. és Vármegye-utca 11—13.</p> <p>Joszler Gyula Aranykéz-utca 1.</p> <p>Langer Ede és Fia Zsilbáros-utca 1.</p> <p>M. kir. posta- és táv. ny. Főposta-épület.</p> <p>Mercur kő- és könyvny. Királyi Pál-utca 9.</p> <p>Nagy Sándor Papnövelde-utca 8.</p> <p>Id. Poldini Ede és Társa Irányi-utca 1.</p> <p>Quittner József Károly-körút, központi városház.</p> <p>Róth József Ujvilág-utca 6.</p> <p>Sűz Dávid Fővám-tér 5.</p> <p>Székesfővárosi házi ny. Központi városház.</p> <p>Várnai Fülöp Régi posta-utca 3.</p> <p>Vasziljevits Péter Molnar-utca 5.</p> <p>Victoria-nyomda Váci-utca 37.</p> <p>Wodianer F. és Fial Sarkantyú-utca 3.</p>	<p>IX. ker. (Ferencváros).</p> <p>Engelmann Mór Vamház-körút 13.</p> <p>Harsány Emil Lónyay-utca 7.</p> <p>Mezel és Panker Soroksári-utca 4.</p> <p>Műszaki ir. és ny. r. l. Soroksári-utca 5.</p> <p>Pátria-nyomda r.-t. Üllői-út 25.</p>	<p>X. kerület (Kőbánya).</p> <p>Első kőbányai könyvny. Jászberényi-út 1.</p> <p>Merendia Károly Liget-tér 4.</p>

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL
Budapest V, Hold-utca 7

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR
Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 40 fillér

Strauch Alajos hatvanéves nyomdászi jubileuma.

A mi mesterségünkben ritka az öreg ember. Inaséveinktől kezdve ott ólálkodik köröttünk a nyomdászbetegség. Belopja magát a testünkbe, vérünkbe, s visz föltartóztathatatlanul az örök megsemmisülés, a Nirvána, vagy tudom is én micsoda felé. Minden a második-harmadik nyomdász tüdőbajos; vidám, jókedvű, de ha jól megnézzük: a derű álorcája mögött nem nehéz fölfedeznünk a facies Hippokraticit.

Ugyan hány nyomdász éli meg a hetvenedik évét?

A messze jövőben: a rövidebb munkaidő és egészséges munkahelyiségek korszakában talán sokan, de most bizony az ujjainkon számlálhatjuk össze a hatvanéves életkort meghaladt nyomdászokat.

S nem is csoda. Olyan munkahelyiség, amit jó lélekkel egészségesnek nevezhetnénk: még ma is csak nagyon kevés akad. Hát még korábban?!

Borzadva gondolunk vissza némely dohos pince-lyukra, bűzös, sötét kazamatára, amit nyomdának neveztek. De sok fiatal életet is semmisített meg már a tudatlanság és kapzsiság! De sok derék szaktársunk élhetne még most is a körünkben, ha az emberiségnek ez a két legnagyobb átka idő előtt a sírba nem döntötte volna őket.

Ne az ólomporban keressük a nyomdászok nagy halandóságának az okát. Nem jut abból a tüdőnkbe egy szemernyi sem. Kísérletek bizonyítják, hogy az ólompor még szekrényfújtatáskor is legföljebb egy-két centiméternyire szállong föl, aztán pedig szépen leülepedik újra. A „nyomdászbetegség“ legfő okozója az egészségtelen munkahelyiség.

Két-három évtizeddel ezelőtt a budapesti nyomdák majdnem mindegyike gyalázatosan egészségtelen helyiségben volt elhelyezve. A sors különös kedvezése, ha valaki teljes férfikorát elérhette bennök.

Aki pedig aggkort ért a nyomdász-elődeink közül: méltán megcsudálhatjuk. Bámulattal elegendő tisztelettel tekinthetünk rája, mint olyan emberre, akinek a halál torkából százszor meg százszor is sikerült megszabadulnia.

Az öregség tiszteletet parancsoló, de a mi körünkben kétszeresen az. Hátha még ez az öregség java része a tisztes munkán kívül a legeszményibb kollegialitás gyakorlása közben telt el? Mennyire hatványozódnia kell ilyenkor az öreg szaktárs iránt érzett tiszteletünknek és szeretetünknek!

***

Strauch Alajos szaktársunknak hatvanesztendősi nyomdászi jubileumát üljük. Sehol egy folt, sehol egy szeplő az ő multján. Becsületes munkával telt el az egész hosszú élete. Mindig ernyedetlenül dolgozott a családjáért és szaktársaiért.

Aradon született 1834 január 10-én. Alig mult tizenegy esztendősi: sorompóba szólította őt a megélhetésért való küzdelem. Schmidt József aradi nyomdájába állott be inasnak s négy és fél esztendei tanulás után ott szabadult föl 1849 november 19-én. S azután is Aradon maradt jó ideig. 1851-ben az ottani Goldscheider-nyomdába került s csakhamar faktorrá lett. A legkitünőbb nyomdásztársainak egész sora köszönheti neki alapos kiképzését.

Pestre 1871-ben, a Goldscheider nyomdájának föloszlásakor jött fel. A magyar ponyvairodalom megalapítójának, Bucsánszky Alajosnak nyomdájában lett faktor, s bár e nyomda közben más kézre került, azóta is folytonosan ezt az állást foglalja el.

A faktornak az érdek-ellenfétek mai korszakában nemes szerepe jut: kiegyenlíteni és

összhangzásba hozni — amennyire csak lehet — a munkaadó meg a munkás sokszor ellentétes érdekeit. Strauch Alajos e föladatának mindig becsülettel felelt meg.

De nemcsak ennyiből áll az ő érdeme. A közöségért való komoly, ernyedetlen munkából egyébként is bőven kivette a részét. 1872-től 1886-ig pénztárosa volt anyaegyesületünknek.

Tudják-e szaktársaink, mit jelent ez? Azt, hogy teljes tizenöt esztendőn keresztül éjszakai nyugalmanak egy részét számolgotással, irka-firkával töl-

tötte el az összes nyomdászság, a nagy nyomdászegyetem érdekében; önzetlenül, pusztán kollegiális szívének sugallatára hallgatva. Pénztáros volt; olyan tisztséget töltött be, amiért nem jár dicsőség, legföljebb bosszankodás, kellemetlenség. S ő teljes tizenöt éven át híven kitartott ebben a nagy körültekintést igénylő állásában.

„Hatvanéves nyomdászi jubileum!” Szinte hihetlenül hangzik. S e hatvan esztendőnek jelentékeny része a közöségért való munkában telt el...

Le a kalappal, szaktársak!

Szaktanfolyamaink.

A tanfolyamok ügye tökéletesen elő van készítve, sőt mi több: bátran mondhatjuk, hogy biztosítva is van. A rendszer, amelyre idei közgyűlésünk szakoktatási intézményünket fektette: az első erőpróbáját már most megállotta. Szaktársainknak érdeklődése a dolog iránt akkora, aminő még sohasem volt, s a beiratkozás első napján hallatlanul magas létszámot értünk el. Most már csak egyesegyedül előadók buzgóságától és önzetlen odaadásától függ, hogy tanfolyamainkkal a külföldnek is imponálható lehető legszebb eredményt érjük el.

Hogy azonban a tanfolyamok ügyét mindenki megismerhesse: vegyük sorra az eddig tett intézkedéseket.

Már a rendes évi közgyűlés megbízta a tanfolyam vezetőségét, hogy az 1905—1906-iki oktatási évre a szükséges előkészületeket tegye. A vezetőség lelkes hangú fölhívást intézett Budapest ama szakfőfiaihoz, akiről köztudomású, hogy a könyvnyomtatás valamelyik ágazatában kiválóbb ismeretekre és gyakorlati ügyességre tettek szert, hogy tudásukat tanfolyamaink keretében osszák meg a náluk egyik-másik tekintetben gyöngébb szaktársakkal. Abszolút tanítási szabadságot biztosítottunk nekik, s a tanítás menetét zavaró rosszakarató bírálgatásoknak még a lehetőségét is kizártuk. Hívó szövegünkre a kiváló szakemberek egész csapatja jelentette be — ki szóval, ki pedig írásban — a közreműködését, úgy hogy előadók dolgában úgy látszik egyáltalában nem merül föl hiány.

A közreműködésüket bejelentett előadókat szeptember hó 1-én értekezletre hívtuk össze, amelyen beható megvitatás alá került az egész évi tanfolyamnak az ügye, s egyszersmind az első ciklus programja is véglegesen megállapított.

E program megállapításakor némi nehézséget okozott helyiségünk szűk volta. Az órás- és mechanikai iskolában — ahol ugyanis a kereskedelmi miniszterium jóvoltából szakoktatási intézményünk

el van helyezve — a tanterem hétköznapiokon eszténként mind el vannak foglalva, s a kísérleti nyomdán kívül pusztán csak vasárnaponként állhat rendelkezésünkre megfelelő tanhelyiség. Részben ezért, de másrészt meg azért is, mert mindjárt a kezdet kezdetén nem akartuk összes erőnket sikra szállítani: megelégedtünk azzal, hogy egyelőre — az első ciklusban — csupán tizenkét tanfolyamot szervezzünk, jóllehet huszat is szervezhettünk volna. Kelletlenül bár, de a szükségétől kényszerítve nyolc tanítási tárgyat kellett a jövő ciklusokra áttolnunk, köztük olyanokat is, amelyeknek tanítása elsőrendű fontosságú.

Az előadói értekezlet által elfogadott program jóváhagyás végett a szeptember hó 12-iki választmányi ülés elé került, s egyhangúlag jóváhagyatván, kinyomtattuk és Szakkörünk tagjai között széjjel osztattuk.

E programnak a tanórák beosztására vonatkozó része a 200. oldalon látható.

A kizárólag gyakorlati munkára alapított tanfolyamokat a kísérleti nyomdában helyeztük el; a helyiség szűk volta miatt s a tanítás eredményességének biztosítása okáért azonban tizenkettőben szabtuk meg az egyes ilyen tanfolyamokra fölvehető hallgatók számát. Ennél többen a kísérleti nyomdában egyszerre nem dolgozhatnak.

A tanteremben elhelyezett tanfolyamoknál hely dolgában kevésbé voltunk korlátozva; a tanítás eredményes voltának biztosítása azonban itt is szükségessé tette a fölvehető hallgatók számának meghatározását. Az alapnyomati lemezek vésését, továbbá a mértant, szabadkézi és ékitményes rajzolás tárgyaló tanfolyamokra például azért nem vehettünk föl több hallgatót, mert e tanfolyamok gyakorlati munkával lévén egybekötve: az előadó húsznál több embernek a munkáját aligha tudná ellenőrizni.

Az első emeleti nagy teremben elhelyezett kur-

gató iratkozott be. A napi szükségét bizonyítja, az élet irányító vaskezére mutat az, hogy bár a tipográfiai vázlatkészítést és mesterszedést négy különböző tanfolyamon tanítjuk: az ezekre nézve megszabott létszám az első napon betelt.

* * *

Itt meg kell említenünk, hogy kísérleti nyomdánk felszerelése a szünet alatt is gyarapodott egy és mással. Így a bécsi *Karl Brendler & Söhne* cég a maga igen jól használható „Rheingold” díszéből küldött vagy húsz kilóra valót, s ezenkívül még jelentékeny mennyiségű rézléniát is. A budapesti

Fischer és Mika betűöntő cég „Gutenberg-körzet”-nek nevezett keretfajtájával lepott meg. A lipcsei *A. Numrich & Cie* betűöntő cég pedig az e füzetünkben bemutatott két „Empire” sorozatot, továbbá a „Mosaik” díszét küldte meg. *Nádor Lajos* úr, a Budapesti Gutenbergház főnöke, a kánikulai hőség következtében megromlott festékező hengereinket újra öntette, s csupán a hozzáadott anyag árát számította föl. *Stalla Márton* szaktársunk jókora papirosminta-gyűjteményt adott szaktanfolyamunk céljaira. Köszönetünk mind e nemes lélekre valló adományokért!

A tanfolyamok ideje		Az előadások helye	A tanfolyamok tárgya	Felvéhető hallgatók száma	Anyaghasználati és tantálati díj	Előadó	
Vasárnap	d. e. 8—1/210	Kisérl. nyomda	Tipográfiai vázlatkészítés...	12	—	Mitterszky József	
	d. e. 8—1/210	II. sz. tanterem	Alapnyomati lemezek vésése	20	—	Kún Kornél	
	d. e. 3/410—1/412	Kisérl. nyomda	Tipográfiai vázlatkészítés ...	12	—	Löwy Salamon	
	d. e. 3/410—1/412	II. sz. tanterem	Mértan, szabadkézi és ékítőményes rajzolás ...	20	—	* * *	
	d. e. 1/212—1	Kisérl. nyomda	Festékeverés ...	12	—	Bauer Henrik	
	d. e. 1/212—1	II. sz. tanterem	Könyvszedés ...	30	—	Augenfeld Miksa	
Hétfő	október 2, 9, 16, 23, 30, november 6	esti 1/28—9	Kisérl. nyomda	Gyakorlati mesterszedés ...	12	—	Spitz Adolf
Kedd	október 3, 10, 17, 24, 31, november 7	esti 1/28—9	Kisérl. nyomda	Magyar nyelvtan, helyesírás	18	—	Morócz Jenő
Szerda	október 4, 11, 18, 25, november 8	esti 1/28—9	Kisérl. nyomda	Táblázatos szedés...	12	—	Stalla Márton
Csütörtök	október 5, 12, 19, 26, nov. 2, 9	esti 1/28—9	Kisérl. nyomda	Stereotípia ...	12	—	Hoffmann Antal
Péntek	október 6, 13, 20, 27, nov. 3, 10	esti 1/28—9	Kisérl. nyomda	Gyakorlati mesterszedés ...	12	—	Novák József
Szombat	október 7, 14, 21, 28, nov. 4, 11	esti 1/28—9	Kisérl. nyomda	A nyomógépek szerkezete...	12	—	Janovszky János

Gutenberg technikája és művészete.

Nyilvánvaló tehát, hogy a szépirók munkálkodásuk közben különös figyelmet fordítottak a betűközök meg a belső hézagok egyenlő értékűvé tételére. Gyakorlati szabályként — úgy látszik — azt vették föl, hogy az **r**, **r** és **x** mögött a normális betűköznek másfélszeresét kell hagyni.

Ama legrégebb nyomtatványokon, amelyek nyomtatása kétségtelenül Gutenberg nevével függ össze, csodálkozva látjuk, hogy a szépiróknak most vázolt esztetikai szabályai az öntött betűkre is át vannak vevve. A betűk függőleges szárait egyforma vagy egyértékű hézagokkal választani el egymástól: ezt

a törekvést látjuk már a legrégebb Gutenberg-típuson is. Az úgynevezett Donatus-kalendárium minden kis betűjéből például egymástól jelentékenyen különböző két formát találunk. Ezek egyike a rácsszerkezetbe beleillő teljes betű, a másik pedig a bal oldalán kinyúlvány nélkül hagyott csatlakozó betű. Az utóbbinak célja — mint a **r**, **f**, **g** stb.-nél — vagy az volt, hogy szorosabban tapadjon az előtte levő típushoz; vagy pedig (mint az **r** és **r**-nél) az, hogy segédelmével a szembántó hézagokat el lehessen tűntetni.

Talán nem is kell sokat bizonyítgatnunk, hogy a betűöntést ez a rendszer nagyon megnehezítette. Hasonlítsuk csak össze véle a betűbélyegzők mostani előállítását. A gót meg fraktur betűk minuszkuláihoz most 27 patricát kell metszenünk, s 10—15-öt ezenkívül még a ligatúrákhoz; összesen tehát mintegy 40 darabot. Ezzel szemben a harminchat-soros bibliában 140, a negyvenkét-sorosban pedig 240 olyan patricát számolhatunk össze, amely mind pusztán csak a kurrens betűk visszaadására való. Mert tudvalevőleg nem csupán az egyszerű betűknél,

hanem a ligatúráknál meg a rövidítési jelekkel ellátott betűknél is meg kellett lenni a főttebb említett kétféle formának: a teljes meg a csatlakozó betűnek.

Ugyanez az eset a zsoltáros könyv két betűfajtájánál. E két típus ugyan csak 1457-ben, Fust és Schöffer neve alatt lát napvilágot, de rendszerüknek, az alkotásuknál megnyilvánult elveknek a két biblia-betűjével való megegyezése — no meg több más körülmény is — kétségtelenné teszi azt, hogy Gutenberg közreműködött a megalkotásukban. A csatlakozó típusoknak a nagy psalterium-betűnél

benedixitq; ei dicens • Crescite et
multiplicamini • ⁊ replete aquas
maris : auēsq; multiplicetur su-
per terrā • Et factū ē vespe et mane

A harminchat-soros biblia betűje.

go deo meo semp memoriā tui faciēs
in orationibus meis audiens carita-
tem tuā ⁊ fidem quā habes in dño ihsu
⁊ in omēs sanctos : ut cōmunicatio
fidei tue euicēs fiat ī agnitione omīs

A negyvenkét-soros biblia betűje.

ē patri • per quē omīa facta
iēs et ppter nostrā salutē
natus est de spīritu sancto •

A zsoltáros könyv kisebbik betűje.

remaneat vlla peccati

A zsoltáros könyv nagyobbik betűje.

sajátságosan megnyilatkozó továbbfejlesztése is tökéletesen Gutenbergre vall. A csatlakozó betűk rendszere Gutenberg mind a négy típusában a finom térelosztásra való törekvést mutatja. Az összes csatlakozó-betűk az előttük levő betűhöz igazodnak, s így a rácsrendszerbe beilleszthetők; egyedül az *r*, *r* és *x* a kivételek, melyeknél az oldalsó hézag a normálisnál valamicskével több, igen gyakran ennek éppen a másfélszerese.

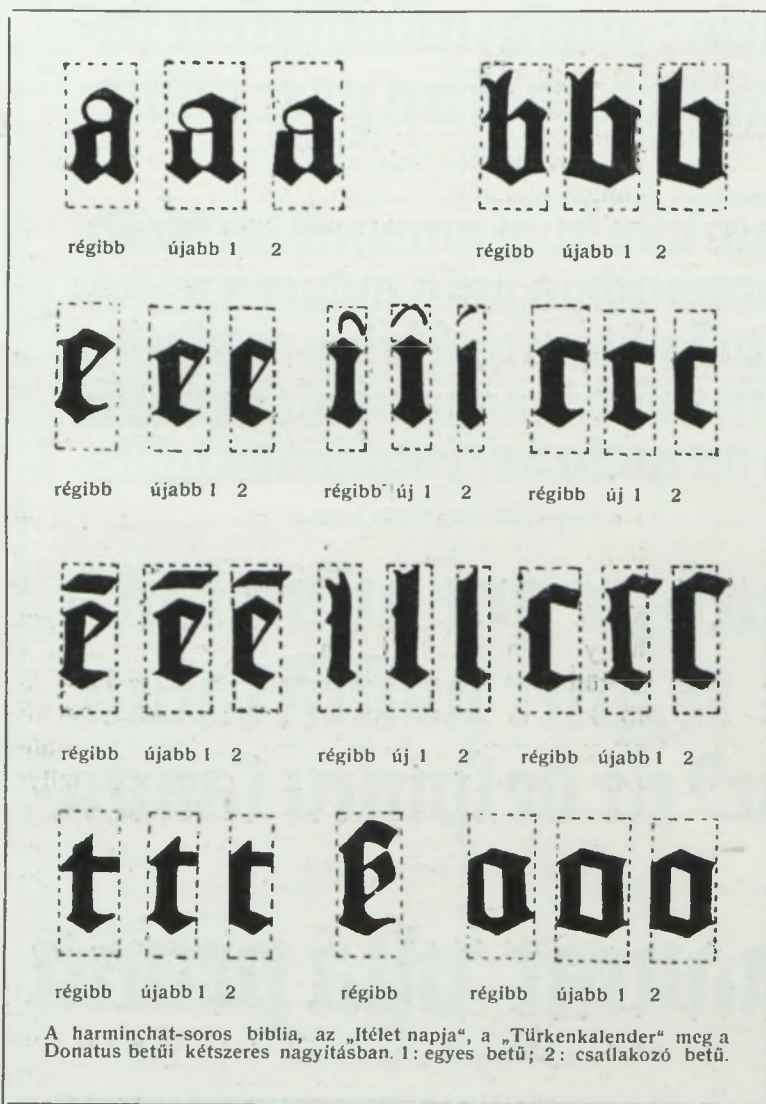
Érdekes, hogy a térfelosztásra törekvő, s imént ismertetett betűalkotási rendszer csak a Gutenberg csinálta betűket jellemzi. Elenyésző számú kivételt nem tekintve, nincs a XV. századnak öntéssel is foglalkozó könyvnyomtatója, aki a föltalálót e rendszerében csak megközelítőleg követni tudta volna; még a Gutenberghez közel álló Schöffer Péter sem, akinek magacsinálta betűin egészen más, sokkalta könnyebb megoldásra való törekvést látunk. Ezek a betűk már a XIV. század kicsiny, gömbölyű könyvbetűinek egyszerűsített utáinzatai. Schöffer 1483-ból

való egyetlen missale-típusa is az általános, egyszerűbb elveken épült föl. Az *r* és *r* nagyon ritkán csatlakozik az utána következő betűhöz szorosabban; még legtöbbször a jobb felé vízszintes mellékvonalat kibocsátó típusok (*f*, *t* stb.) előtt látjuk ezt. Különösebb csatlakozó-formákat ritkán állítanak elő; többnyire csak az egyszerű betűt használják, amelynek rajzánál különben a csatlakozásra is számítottak.

Hogy mennyire önálló és nagyszerű — bár egy kissé bonyolódott — volt Gutenberg betűalkotási rendszere, s mennyire fölötte áll az minden idők alkotásainak: arról a negyvenkét-soros bibliára vagy a zsoltáros könyvre vetett egyetlen pillantással is meggyőződhetünk. De még nagyobb a csodálkozásunk, ha a részleteket is sorra vesszük. El kell ismernünk, hogy Gutenberg csakis fáradhatatlan gondoskodással, föltalálói lángeszének teljes kifejtésével oldhatta meg e technikai és művészeti értelemben rendkívül bonyolódott föladatot tökéletesen.

Kétségtelen, hogy e munkát csak hosszú esztendőkön át való kísérletezéssel és sok-sok előmunkálattal lehetett elvégezni. S erre némi bizonyíték is van. Hiszen hallottuk, hogy 1430 körül Strassburgban már különböző, az „öntéssel és nyomtatással“ összefüggő „titkos művészeteken“ törte fejét a nagy föltaláló. Egy különös módon megszerkesztett sajtóról is van adat, s ami a legfontosabb dolog e kérdés megvilágítására nézve: Dünne Hans aranyműves 100 forintot keresett Gutenberg szolgálatában, még pedig „csupán a nyomtatás körébe tartozó munka végzésével“. Hogy mi volt ez a munka: eddig nem tudjuk.

Abba a homályba, amely Gutenberg ténykedését borítja, fényes sugarat vetett újabban egy az ítéletnapról szóló költemény egyik töredékének a föltalálása. E kicsiny töredéket tekintjük ma a Gutenberg nevével összefüggő legrégibb nyomtatványnak, még pedig azért, mert betűinek öregebbeknek kell lenniök, mint aminök az 1447-iki kalendárium típusai. Vésés, alak és rendszer dolgában különben — az alantabb közölt kivételek leszámításával — tökéletesen megegyezik a két nyomtatvány betűje. Különösen az önálló meg csatlakozó betűk imént vázolt rendszere — ha mindjárt szemmel láthatóan sok bajlódással is — következetesen megtalálható bennük. Sőt egészen biztosra vehetjük, hogy a kalendárium betűinek

A harminchat-soros biblia, az „Ítélet napja“, a „Türkenkalender“ meg a Donatus betűi kétszeres nagytításban. 1: egyes betű; 2: csatlakozó betű.

öntéséhez némely esetben ugyanazokat a matricákat használták föl, amelyek előbb az „Itélet napja” betűinek öntésére szolgáltak. (Ábrákon e betűk megegyeznek a harminchat-soros biblia betűivel.)

Az itéletnapról szóló költemény betűi nyomdászattörténelmi tekintetben érdekes meglepetést keltenek. Van köztük ugyanis néhány másképpen alkotott típus, amely az e betűfajtaival készült nyomtatványokon, így az 1447-iki kalendáriumban, az 1454-iki „Türkenkalender”-ben meg a harminchat-soros bibliában már nem látható. Nem kevesebb, mint tíz darab ilyen idegenszerű, a többi betűtől tökéletesen elütő típust találunk az „Itélet napja”-ban, s aligha tévedünk, ha azt mondjuk, hogy e típusok a föltalálás folyamatának korábbi időszakából valók. Gutenberg a kézirat tipográfiai másolását úgy látszik előbb jóval könnyebb módon elemegoldani, de midőn az így készült betűk nem elégitették ki az ő nagyszerű szépérzékét: jónak látta áttérni a már ismertetett bonyolódottabb eljárásra.

Utódai aztán ismét a könnyebb végét fogták meg a dolognak: minden betűnek csak az egyszerű, szabadon álló alakját öntötték meg, s a betűknek a szomszéd betűkhöz való esztetikai viszonyát semmi figyelemre sem méltatták.

Arra a kérdésre, hogy mit talált föl Gutenberg, a legrövidebben így felelhetünk: Föltalálta a betűbélyegeknél könnyvnyomatás céljából való sokszorosítását. De ezen meg egyéb nyomtatástechnikai találmányain kívül a legnagyobb energiával fáradozott a föladat esztetikai részének, a kézírás öntött betűvé való átfarmálásának a megoldásán is. Művészelkének egész erejével erre a munkára vetette magát, s tényleg sikerült is neki olyan rendkívülit alkotni, hogy a wiesbadeni kalendáriumban, a biblia-nyomatokban meg a zsoltáros könyvekben méltán csodáljuk a szellemét. Örök emlékei e nyomtatványok a világ egyik legnagyobb technikusának és művészenek, az emberiség megváltójának: Gutenberg Jánosnak.

(Vége.)

A szakoktatásról.

A Grafikai Szemle júliusi és augusztusi számaiban behatóan foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy: „Miből álljon tanfolyamunk szakoktatása?” A cikk írója széleskörű tudással és nagy részletességgel fejtegeti a kérdést, amelyből a tanfolyam működési irányát megszabni kívánja.

Én a cikkben kifejtett nézeteket a tanfolyam irányára nézve helyesnek találom és a megállapított kereteket is megfelelőeknek. Tehát magára a tanfolyam irányára nézve nincsen semmi kifogásolnivalóm, sőt még hozzátenni valóm sem.

Ami engem mégis arra indít, hogy a jelen cikkecske keretében hozzászóljak az üggyhöz, az a fejtegetéseknek egy része. Ez sem azért ugyan, mintha kifogásolnám annak nagy részben való igazságát, hanem csak azért, mert a fejtegetésből kifolyólag esetleges félreértésektől tartok.

A cikk ugyanis azt mondja, hogy a betűszedők 65–70°/_v-a ujság- és könyvszedéssel foglalkozik, akiknek a rajzra semmi szükségük nincsen. Fő erősségük ezeknek a nyelvtan és helyesírás alapos ismerete. Azt mondja továbbá, hogy a betűszedők másik része, mintegy 6–8°/_v pedig táblázatokat szed, amelyet minden betűszedő tud ugyan szedni (ezt azonban én nem merném mondani, mert más-kép vagyok meggyőződve), de ezeknek szintén nincsen szükségük a rajzra. Végül mintegy 16–18°/_v-át az akcicens-szedők képezik, akiknek azonban már aztán végzendő munkájukhoz szükségük van a rajz ismereteire.

Én nem számítottam utána, hogy a százalékok valóban megfelelnek-e, mert ehhez nincsenek is pontos adataim, de különben is ez rám nézve majdnem egészen mellékes. Elfogadom tehát, hogy a százalékok megfelelnek a tényeknek, sőt részemről is igazolom, hogy az ujság- és könyvszedésnél, valamint a táblázatszedésnél a rajzra valóban nincsen szükség, eltekintve természetesen azoktól az ujságoktól és könyvektől, melyek különös diszítést igényelnek és amelyek inkább az akcicens-szedői munkakörbe vágnak.

Ezt a nézetet azonban én csak magára a munkakörre vagyok hajlandó elfogadni, de már úgy nem, hogy azoknak, akik azokat a munkákat végzik, ne kellene egyebet is tudniok, mivel így az illetők szakképzettsége nagyon egyoldalú lenne. Sajnos, hogy ez manapság csaknem egészen így van, de nekünk az intenzívebb szakoktatással éppen arra kell törekednünk, hogy minden szedő lehetőleg minden munkakörben otthonos legyen, mert kondícióváltás esetén sohasem tudhatja senki, hogy milyen munkakört kaphat legközelebb. Lehet, hogy éppen olyat — amilyen legtöbbszörre minden kisnyomdai kondíció — ahol mindegyik munkakörhöz kell értenie. Hogyan tudja aztán egyoldalú kiképzéssel ezt a kondíciót betölteni?

Már most különösen az inasoktatásnál igen fontos az, hogy szakképzése minden irányban történjék. Ezért például a szakirányú iskolákban feltétlenül szükséges az, hogy minden inas a rajzot

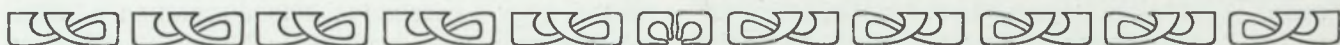
is tanulja. Ezeknek annál inkább is kell azt tanulniok, mert addig, míg az inas a rajzban nem jártas és az akciden-szedésben az alapképzettsége nincsen meg, addig egyáltalán nem lehet megtudni, hogy melyik bir különös hajlammal és tehetséggel a mesterszedői munkákhoz.

Ha azonban az inasok szakképzése úgy történék, hogy csak bizonyos számú inast képeznénk a mesterszedésre, amennyi körülbelül a szükségletnek megfelel, akkor megtörténhetnék az, hogy éppen olyan inasokat oktattánk arra, akik kevesebb tehetséggel bírnak a mesterszedői munkák végzésére és a tehetségesebbek meg esetleg elesnének

a kiképeztetéstől. Ezenkívül a többiek abba a hátrányos helyzetbe jutnának, hogy minden kínálkozó kondíciót betölteni nem lennének képesek, ha különben talán nem is igényelnének tőlük éppen mesteri munkákat, hanem csak a kisebb akciden-ciák elvégzését.

Nehogy tehát az inasoktatás szempontjából esetleg az a félreértés merüljön föl, hogy nem szükséges minden inasnak a rajzot tanulnia, hanem csak az inasok bizonyos hányadának, szükségesnek tartottam a szakoktatás érdekében e néhány kiegészítő sort megírni, amire nézve remélem, hogy a cikkíró is egyetért velem.

Grócz Ernő.

Könyvismertetés és kritika.

A betűszedés elméleti és gyakorlati kézi könyve.

Mult havi füzetünkben nagy vonásokkal ismertettük a Wózner, Durmits és Pavlovsky szak-társaink által megszerkesztett *A betűszedés elméleti és gyakorlati kézi könyve* című legújabb szakkönyv tartalmát, s a könyvet nagy általánosságban jónak mondtuk. De jeleztük is egyszersmind, hogy amennyiben a mű inas-iskolai használatra van szána: hibától, hézagosságtól lehetőleg mentesnek kell lennie, s ezért nem mulaszthatjuk el, hogy részleteire is ki ne térjünk.

Jóakaró, pusztán a köz érdekét szem előtt tartó kritikánkat tehát most megkezdjük, még pedig úgy, hogy sorra vesszük a könyvben tárgyalt témákat, s a lényegesebb tévedéseket helyreigazítjuk. Ahol csak kifejezésbeli szabatoság hiánya a hiba: ott egyszerűen átsiklunk.

A bevezetéképpen szereplő történeti részben — bár nyúlfarknyi az egész — több súlyos beszámítás alá eső tévedésre akadunk. Fölsoroljuk ezeket, nehogy a könyv végleges kiadásában is javíthatatlanul maradjanak:

„Egy ma ismert *legrégibb* fametszetű képmélték 1423-ból való, s szent Kristófot ábrázolja.“ (IX. oldal.) Ez a mondat bár egy kissé homályos, de mégis az következtethető belőle, hogy a legeslegrégibb fametszetünk volna ez a kép. Pedig nem egészen így áll a dolog. A brüsszeli múzeumban egy 1418-as évszámmal ellátott fametszet van, amely Szűz Máriát ábrázolja, négy hódoló szenttől környezve. Még régebbi az a fametszet, amelynek magát a dúcát találták meg négy esztendő előtt Mâcon francia városban.

„Megemlítendők a patronok is, melyeket fában vagy bádogban kivágtak, s festékekkel bemázolva, betűk és alakok előállítására használtak.“ Aki nem

tudja, mi a patron: e leírás nyomán okvetetlenül valami bélyegzőfélére fog gondolni, amelyet festékekkel bemázoltak s valamire rányomtak. Pedig a patron nem más, mint bádogból vagy egyéb anyagból készült vékony lap, amiből a betűformát vagy figurát pozitív képpel kivágták, s a pergamenre, papirosra vagy egyéb valamire rátéve, csak azután mázoltak végig rajta festéket. A szobafestők is ilyen patronokat használnak munkájuk közben.

„A nyomósajtónak az alapját és helyes kezelését is ő (Gutenberg) teremtette meg . . . ; a kézi sajtó javítását — a gyorsabb produkciót illetőleg — sem hagyta figyelmen kívül.“ (XI. oldal.) Szerzők első mondata szerint Gutenberg találta föl a kézi sajtót, a második szerint csak megjavította azt. Nem tudjuk, honnan vették akár az egyik, akár a másik állításukat.

Pedig e kérdésben nem igen tanácsos az elhamarkodott állásfoglalás.

A kézi sajtó föltalálójának általában Gutenberget tartják, de ez nem egészen bizonyos. Lehet, hogy a kései formametszők egyike-másika már ő előtte is sajtóval nyomtatta szentképeit meg Donatusait. Kérdés az is, hogy a rézmetszőknek Gutenberget megelőzőleg milyen nyomtató-eszközük volt. Lehet, hogy a mostani réznyomó-sajtóhoz hasonló alkotmány. Gutenbergnek azonban ebben az esetben is jelentékeny javításokat kellett tennie a sajtón, hogy ezt a könyvek nyomtatására alkalmassá tegye. Különben hogy milyen volt Gutenberg sajtója: nem tudjuk; a régi sajtókat ábrázoló fametszetek legelseje is jóval későbbi időből származik. Egy azonban bizonyos: e sajtókon már megvolt minden olyan alkotó rész, amely a tiszta nyomtatásnak — tehát az egyenetlésnek is — föltétele.

„Az ő (Gutenberg) sajtója adta meg a helyes irányt a mai nagyszerű gyorsajtók megteremté-

sére.“ (XI. oldal.) Nem igaz, mert hiszen csak akkor sikerült a nyomtatásajtónak nagyobb mértékű megjavítása, mikor Gutenberg tégelynyomósos rendszere a hengernyomósosra tértek át. Amit mi gyorsajtónak nevezünk — beleszámítva a tégelyes gyorsajtót is — szerkezeti alapeszme tekintetében nem hasonlít semmiféle kézi sajtóhoz.

„Mig Gutenberg tüneményes pályafutása kezdetén az egész szövegoldalt egy darabban metszette, alattomban már kísérletezett az egyes, önálló betűk alantásával, s az általa utolsónak nyomtatott Katholikon már ily betűkkel készült.“ (XI. oldal.) Hogy Gutenberg a formametszők módjára egy darabban metszette volna kolumnáit, az csak hipotézis, még pedig nem is nagyon valószínű hipotézis; bizonyíték erre nézve nincs. A mondatnak második részéből logikus következtetéssel azt érthetnők, hogy a nagy feltalálónak a Katholikont megelőző művei (a wiesbadeni kalendárium, a Türkenkalender, a harminchárom- meg a negyvenkét-soros biblia) nem nyomdák különálló betűkkel. Alighanem tollhiba van ebben a passzusban, de habár csak tollhiba is: okvetlenül ki kell javítani.

„A könyvnyomtatás fejlesztése körül Fustnak is vannak érdemei, mert egyesülve a gernsheimi Schöffer Péterrel, *nagyszámú* kiadványa látott gyors egymásutánban napvilágot.“ No, nem valami igen nagyszámú: a zsolttáros könyv, a Rationale Durandi, a Constitutiones Clementis, egy latin biblia, meg egy-két bűnbocsátó levél. Ez éppen soggal nem sok, különösen ha meggondoljuk, hogy Fust 1466-ban halt meg, tehát teljes tizenegy esztendeig dolgozgatott együtt Schöfferral.

„Pannarz és Sveynheim a latin antiqua betűt hozták forgalomba, Aldus Manutius a kurzív és aldine betűket.“ (XIII. oldal.) Tévedés. Pannartz és Sweynheim sem bibliájukat, sem 1465-ben megjelent „Lactantius“-ukat nem nyomtatták latin betűkkel. Egyszerűen csak szemigót betűk között, átmeneti típusok a gót meg az antiqua között. Igazi antiqua betűt a francia származású Jenson Miklós metszett először. Ami pedig Aldo Manuziót illeti, ő maga könyvkereskedő volt, s így nem is vésett betűt sohasem; velencei nyomdája részére az akkori idők egyik hírneves művésze: Francesco da Bologna gyönyörű mediaevalis antiqua meg kurzív, sőt görög betűket is vésett, az „aldine“ néven ismert félkövér betűfajtát azonban csak háromszáz esztendővel később alkották meg az angol betűöntők, Aldo Manuzio tiszteletére aldine-nak nevezve azt el. (Mellesleg megjegyzem, hogy kitűnő esztetikusunkat, Czákó Elemér dr.-t szintén zavarba ejtette az „aldine“ elnevezés, amennyiben ő a Manuzio gyönyörű kurzív betűjét értette azon.)

„A mult század elején Trattner András emelkedett nagy hirre, kinek Bécsben, Pesten és még

több helyen volt nyomdája.“ (XIII. oldal.) Ezt az urat nem ismerjük. Volt ugyan egy magyar születésű híres osztrák könyvnyomtató, akinek sok-sok nyomdája meg könyvkereskedése volt mindenfelé, de ezt *Trattner János Tamásnak* hívták; nem is a mult század elején vergődött nagy hirre, hanem valamivel korábban: a XVIII. század második felében. A XIX. század beköszöntét már nem érte meg.

„A szedőtanoncok elméleti és gyakorlati oktatása“ című fejezet elég jól kezdődik. A betűrendszerekből ugyan fölösleges volt a régi angol rendszernek, a lipcseinek, frankfurtinak, németalföldinek meg a Fournier-félének az ismertetése (5. oldal). Esti iskolánk nem szakember tanítói a szegény nyomdászintástól még meg találják követelni ezek ismeretét, ami pedig teljességgel fölösleges volna, mert hiszen e rendszerek szerint ma már sehol sem öntenek betűt.

„Minden nagyságú betűnek megvan az ismertetőjék névén kívül a *magasságjelző* elnevezése is.“ (6. old.) Tollhiba. Bizonyosan a betűtörzs nagyságát jelző elnevezésről van szó. A betű magassága a betű talpától a betűkép fölületéig számítható.

Amit szerzők ezután könyvük 6., 7., továbbá 103—117. oldalán a betűről mondanak: a legjobb akaráttal sem tudjuk alaposnak mondani, bár lehet, hogy ebbeli nézetünkkel kissé el vagyunk szigetelve az általános fölfogástól. Már annak sincs értelme, hogy szerzők ezt a fontos témát ketté szakították; csoportosítási rendszerük erőltetett; az itt-ott előforduló történeti adatok pedig kétségbeejtően hazugok. Nem könnyű dolog ugyan a betűről okosan írni, de még nehezebb lehet ez abban az esetben, ha nem tanulmányoztuk kellőképpen annak históriáját, fejlődését stb. Aki komolyabb előtanulmány nélkül fog ebbe a munkába: annak rendszerint belétörik a bicskája. Szerző szaktársainké beletört... .

De hogy szószátyárkodó túlzással ne vádolhasanak, vegyük sorra a kifogásolható passzusokat: „Ismerünk angol, francia és *román* antiquát; angol, francia, *román* és *római* mediaevalt... A *román* antiqua hosszúkás, éles vonásokban végződő... különös ismertető jele határozatlan mivolta (akár a Deberny), amennyiben úgy az antiquával, mint a mediaevallal együttesen használható.“ (7. oldal.) Mielőtt e mondatot jobban széjjelszednők, szeretnők tudni: mit gondolnak szerzőink a „román“ szó felől? Oláh stílusú betűnek képzeli-e a „román“ betűt vagy a középkori román stílus szülötének? Alighanem az utóbbinak. De mindegy: így is rossz, úgy is rossz. Román stílusú betűnk nincs, nem volt és nem is lesz. A „román“ szó eredetileg annyit jelentett mint „római.“ Az angolban is a „Roman letters“ római betűt jelent. Valamelyik német betűöntőde a XIX. században átvette a „Ro-

man“ szót amúgy átfordítatlanul, s azóta ez a név rajta ragadt a római betűn. Amit mi román betűnek nevezünk, az római betű; vékonyabb, vastagabb, ilyen vagy amolyan sajátságú, de római betű. Nevetséges dolog az egyik betűt magyarul, a másikat megkülönböztetés okáért angolul nevezni római betűnek.

De ha még megkülönböztetésről szó lehetne! Az a határvonal, amit az 1880-as évek nyomdászai a francia, angol, mediaevalis meg római betűk között húztak: ma már egészen elmosódott. Akárhány olyan betűnk van, amelyet se francia, se pedig angol jellegűnek nem mondhatunk egész biztossággal; de még a mediaevalis betűket sem mindig lehet elhatárolni az úgynevezett antiquától. (Az antiqua eredetileg olyan vágású betűt jelentett, aminő a mi közönséges mediaevalis könyvbetűnk, tehát ha megtartjuk is ez elnevezést a XVIII. század végén keletkezett merevebb betűjellegre: historíailag az csöppet sincs megokolva.)

Mostani betűink egy részét ugyan beoszthatjuk a mediaevalis vagy pedig az úgynevezett antiqua betűk csoportjába, de hogy ami aztán e csoportokból kiszorul, azt egyszerűen román betűnek vagy éppenséggel román antiquának nevezzük: képtelenség. A román (recte: római) annyi mint mediaevalis, akár historíai, akár pedig modern betűszedői szempontból nézzük. Az olyan meghatározás, hogy: „a román antiqua ismertető jele annak határozatlan mivolta“: nem meghatározás. Miért nem irták mindjárt így: „ismertető jele az, hogy nincs ismertető jele“!

„A négyszögletes alapba vehető mediaeval betűkön ferde mellékvonások vannak, s az alapvonások hol vékonyabbak, majd vastagabbak.“ (7. oldal.) Két megjegyzésünk van erre: az egyik az, hogy mindenféle betű belevehető a „négyszögletes alapba“, sőt az úgynevezett francia antiqua betűk legtöbbjének merev négyszög az alapformája. A második megjegyzésünk így hangzik: nincsen olyan valamire való, el nem rontott öntödei betű, amelynél az alapvonások — a hajlásokat természetesen leszámítva — hol vékonyabbak, hol meg vastagabbak volnának. Ez olyan elemi dolog, hogy bővebb magyarázása szinte fölösleges; hogyan festene például az olyan betűfajta, amelynél az *r* betű függőleges vonása vastagabb, mint az *n*-é, mind a kettőé ismét vékonyabb, mint a *k*-é stb. stb.

A betűknek a 103. oldalon látható osztályozásához sok szó férhetne, de mert e tekintetben még világszerte ilyenforma metódust követnek: elsiklunk fölötte. De ugyanazon az oldalon egyebet is látunk:

„Betűfaj szerint a következőket ismerjük: latin, fraktur, keleti nyelvbetűk és betűjelek, mely utóbb említettek közül a nevezetesebbeket így sorolhatjuk föl: ó-egyiptomi hieroglifek, feníciai, ó-héber, ó-gö-

rög, új-görög, arab, örmény, bengál, új-héber, run, orosz, kopt, szanszkrit és persa (ékezetes) betűk.“

— E passzust olvasva, azon kezdtünk tünődni: vajjon hová számítják szerző szaktársaink a gót betűket, az Eckmann-típust meg az ennek nyomán keletkezett sok-sok úgynevezett átmeneti betűt? Frakturhoz ezek nem számíthatók, antiquához még kevésbé. A „keleti nyelvbetűk és betűjelek“ alatt valószínűleg a Kelet régibb- meg újabbkori népeinek betű- és szójegeit értik a szerzők, de a föl-sorolás nagyon hiányos. A japán, mandsu stb. szójegekről is meg lehetett volna emlékezni, mert e szójegek vannak olyan fontosak, mint aminők például a hieroglifek és szanszkrit írásjegyek. A föl-sorolásban különben a leggyönyörűbb összevisszaságban vannak az új- és ókori betűk meg szójegek. Mintha vasvillával hányták volna őket rakásra.

Fura mondások következnek ezután: „Mint alapvető jellegű az Elzevir említhető fel; minden ehhez hasonló létezését tőle vette.“ „Elzevir volt az első, ki a díszesebb mediaeval-jellegű betűket a könyvnyomdászat részére megvéste és használatba vette.“ (104. és 105. oldal.) — Az a válaszuk erre, hogy Jenson, Manuzio, Han stb. már a XV. században tiszta mediaevalis jellegű betűkkel nyomtattak. A fejezet írója úgy látszik maga is észrevette a baklövését, mert a következő mondatban leszólja a maga előbbeni állítását: „Mai könyvnyomtatóknál általános ama téves fölfogás, hogy csak az Elzevirek óta ismeretes a mediaeval betű.“ Mi erről az általános fölfogásról nem tudunk semmit; minden olvasottabb nyomdász tisztában van azzal, hogy a XV. század végén nyomtatott könyvek betűi vagy gótikusak vagy mediaevalis jellegűek.

„A Principia Matheseos Universalis Apud Ludovicum & Danielem Elzevirios által 1661. évben Amsterdamban lett nyomtatva és kiadva.“ (106. old.) Az igen tisztelt szerzők jól tették volna, ha ezt az impresszumot lefordítják. Nem minden nyomdász tudja, hogy ez a sor szabadon fordítva annyit jelent, mint: „Elzevir Lajos és Dániel által“

Betűmutatványok következnek ezután. A mediaevalis jellegű betűk közül sorban következnek az Elzevir, a román, a Corvinus, majd meg a francia, angol és bécsi mediaevalis, s a római betű. A „román“ és „római“ jelző azonosságáról, illetőleg az előbbinek hibás voltáról már szoltunk; a francia és angol mediaevalis elnevezés — a francia meg angol antiqua analogiájára — hagyján; de már a „bécsi mediaevalis“-sal nem tudunk megbékélni. Miért bécsi az? Talán mert Poppelbaumtól hozatta az Athenaeum? S micsoda különösséget fedezhetek föl rajta szerző szaktársaink, hogy a francia és angol mediaevalis mellé új csoport beállítását látták véle szükségesnek?

N. L.

A legújabb szakkönyv.

Wózner, Durmits és Pavlovszky szaktársak egyesült erővel nekifogtak, hogy szakmánk fejlesztésére egy jó tanítási kézi könyvet szerkesszenek. A könyv címe: „A betűszedés elméleti és gyakorlati kézi könyve”. Tagadhatatlanul szép és értékes könyv.

Azonban kár, hogy a szerzők előszójukban nem ismertetik a vezérgondolatot, mely őket munkájuk megírásánál vezette, mert így nem lehet tudni, hogy mikép akarják könyvükből az inasokat oktatni.

Én úgy látom ugyanis, hogy a könyv sokkal kevesebb gondot fordít az alapismeretek tanítására, mint a magasabb kiképzésre, holott szerintem az inasoknak először inkább az alapképzettség megfelelő elsajátítására van szükségük, mint a magasabb ismeretek megszerzésére.

Hogy a dolgot demonstratív megvilágítsam, egy hasonlattal kell élnem, amely szerint azt mondhatjuk a könyvről, hogy az inasokat szárnyak nélkül akarja repülni tanítani. Vagyis mielőtt a kellő technikai tudást kifejlesztené bennök, olyan elméleti tere akarja vezetni, amely előttük homályban áll.

Nem akarok az egyes részletekre tüzetesen kiterjeszkedni, mert hiszen nem céлом nekem a könyvön korrekuturát végezni, hanem csak röviden mutatni rá az egyes részletekben előforduló hiányokra, amelyek a könyvnek az inasoktatás szempontjából való használhatóságát kétségessé teszik.

Legelső sorban is igen hézagos benne a nyomdai anyagok megismertetése és alkalmazási módjuknak bemutatása. Másodsorban a nyomdai eszközök ismertetésével egyáltalán nem törődik. Harmadsorban igen sok technikai ismeretet mellőz, amelynek elsajátí-

tása az inasokra nézve feltétlenül szükséges, de tanít aztán olyanokat, melyek nem képezik sohasem az inasok feladatát, noha nem tagadom, hogy tudásuk az inasokra nézve szintén hasznos.

A többek közül a könyv hézagait illetőleg csak egyre utalok és pedig a diszítő anyagokra, melyek közül többféle be se lett mutatva s a bemutatottak alkalmazási módjai sincsenek kellően ismertetve.

Nézetem szerint pedig az inasokra legfontosabb dolog éppen az, hogy a nyomdai anyagokat teljesen ismerjék s alkalmazási módjukkal tisztában legyenek.

Ez ismeretek nélkül az inas nem képes munkáját meg se kezdeni, nem hogy valami munkát tervezni, vagy pláne komplikáltabb műszedésbe belefogni.

Én részéről azt tartom, hogy az inasok oktatásánál leginkább csak a technikai ismeretek alap-képzettségének elsajátítására kell törekedni, úgy hogy midőn inaséveit befejezi, jól használható munkaerő legyen a betűszedés átlagos munkáinál és hogy a még szükséges továbbképzésre megfelelően előkészítve legyen. De arra semmi esetre sem törekedhetünk, hogy az talán mindjárt előkelő mesterszedő legyen, mert ahhoz több évi gyakorlat, kifejtettebb izlés és szélesebb körű tudás szükséges, amit csak a szakmában való kitartó törekvés és önképzés folytán szerezhet meg.

Én tehát, ha a szerző szaktársak könyvét szép és értékes műnek tekintem is, arra alkalmasnak mégsem találom, hogy az inasoktatás kézi könyvéül szolgáljon. Olvasmányul az inasoknak, sőt még a segédeknek is kétségtelenül becses munka, azért megszerzése minden betűszedőre nézve nagyon ajánlatos.

x. x.

Mellékleteink.

Mostani két mellékletünk elsejét is *Közol Antal* úrnak, a Pesti Lloyd-társulat nyomdájának igazgatójának köszönhetjük. A szép háromszínű nyomtatvány igazán meggyőzően bizonyítja e régi nagy nyomdának üzemképességét. A nyomtatási eljárásról különben bővebben nyilatkoztunk múlt havi füzetünkben.

Másik nyomtatványunk a budapesti *Szent-László-nyomdának* egyszerű és praktikus nyomtatványa. Aki jól ismeri a könyvnyomdászati viszonyokat: tudja, hogy az ilyes mellékleteknek eminens értékük van a törekvő az ilyes mellékleteknek az egyszerűen csak nyomtatásra, olyanra, amely bár szép is, izléses is: de mégsem kerül valami horribilis összegbe. Mellékletünk igen szép példája annak, hogy egyszerű eszközökkel is igen szépen ki lehet elégíteni a megrendelőnek, de sőt még magának a könyvnyomdátónak is az izlését.

Láttunk különben a Szent-László-nyomdából egész

sereg más nyomtatványt is. Mindegyiket a gondos tipográfiai munka jellemzi. A betűk, a sorok s ezek beosztása, meg a nyomtatás majd minden esetben kifogástalan. A modern irány felé való óvatos, megfontolt közeledés is szembetűnik sok helyt; s talán jobb is — kisebb nyomda viszonyaihoz képest pedig határozottan jobb — az ilyen józan óvatosság, mint tuskénbokron keresztül való követése nehezen formulázható céloknak.

Amikor kisebb nyomdának nevezzük a Szent-László-nyomdát, ez csak a mi nyomdai gyárainkhoz való viszonyítás akar lenni. De kicsiny volta mellett is hatalmas üzemképességet fedeztünk föl benne. Olyan vaskos kötetek kerültek már ki e nyomdából, s ami fő: olyan szép és kifogástalan kiállításban, hogy az a legnagyobb budapesti nyomdának is becsületére válnék. Látszik, hogy a nyomda tulajdonosai jól választották meg technikai személyzetüket. Mert valódi üzemképességet csak így lehet manapság elérni.

A szedőgépes munka.

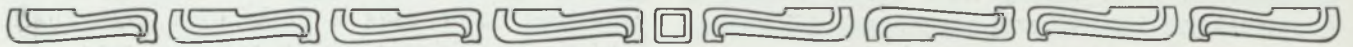
Gépszedés balkézvel.

Amióta egyes biológusok azt bizonyítgatják, hogy a bal kéz éppen olyan rendeltetésű szerve az emberi organizmusnak, mint a jobb kéz, s ügyetlenebb volna csak annak tulajdonítható, hogy használatát és az ez által való folytonos képzését elhanyagoljuk: a gépszedők körében is akárhányan megpróbálták a bal kézzel való billentyűzést. Az eredmény sok esetben meglepő volt; kellő gyakorlat után némelyik külföldi gépszedő éppen úgy tudta használni a bal kezét, mint a jobbot; ha az egyikkel való munkát megunta, vígan billentyűzgetett a másikkal. Az a rendszer pedig, hogy egyszerre mind a két kezével dolgozzon a gépszedő, vagyis hogy a bal felől levő billentyűket következetesen a bal, a jobb felől levőket pedig a jobb kézzel koppintsa meg: egészségi tekintetben is a legjobbnak bizonyult. A szervezet elfáradása így nem egyoldalú s a testnek — különösen a tüdőnek — egyforma mozgásban van része.

Galibák.

Sok-sok baja van a gépmesternek meg a stereotipörnek a gépszedéssel. Egy ilyen tárgyú panasz például

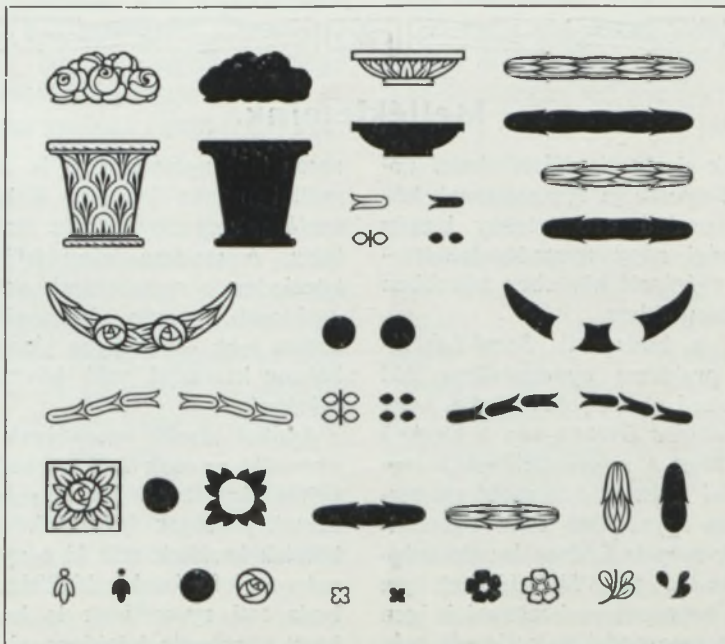
ekképpen hangzik: „A pontosan megigazgatott szedést a stereotípiái öntő-keretbe téve, besrófoltam. A sorok e pillanatban még egyenes vonalban, egyforma magasan állottak. Folytattam tehát a stereotipálás munkáját: a matricát is levertem s a kolumnát is a sajtóba tettem. Mikor aztán a matricát a szedésről leemeltem, nagy meglepetéssel látom, hogy a gépszedés sorai rendre meggömbültek. Kerestük a hiba okát a szedés megjustálásában, a srófok meghúzásában, a keret netáni egyenetlenségében, de hiába; hogy a jól bezárt sorok minék következtében tudtak így meggömbülni: máig sem tudom.“ — Hát bizony, a sorok meggömbülését talán már minden olyan üzemből tapasztalhatták, ahol gépszedésről, avagy erről készült stereotípiáról nyomtattak. Tudunk esetet, amikor a forma zárás közben egyszerűen kiugrott a gépből. Pedig nem a zárásban volt a hiba. A főntebb elpanaszolt esetben a stereotipálásban sem. Okozóját egyesegyedül a szedőgépben kell keresnünk. Vagy a kés nincsen rendben, vagy más valami az oka, de annyi bizonyos, hogy a gépszedés sorai igen sokszor gyöngébbek alul, mint fölül. A többi aztán már természetes. Ha az ilyen formát zárják, bizony az okvetetlenül ágaskodik, esetleg — szét is ugrik.

Vegyes közlemények.

A Szakegyesület ünnepe. A Szakegyesület főnállásának tiz-éves fordulóját e hó 10-én ünnepelte. Szaktársaink és szaktársnőink szorongásig megtöltötték a Royal szálló óriási nagy termét. Pont 10 órakor kezdte meg az ünnepélyt a Szakegyesület zenekara, mely után az összes nyomdász-dalárdák a Gutenberg-émlényt énekeltek. Majd Balassa Jenő úr, a Vigszínház művésze lépett az emelvényre, Csizmadia Sándor ez alkalomra irt remek költeményét szavalva el. Peidl Gyula szakegyesületi elnök magvas beszédben emlékezett meg az 1895. évi július 14-én történt alakulásról. Az első alakulás után csak rövid életű volt a Szakegyesület, mert az 1895-iki mozgalom eltemette őt is. De a szaktársak egy kis lelkes csoportja nem vesztette el reményét azután sem; jórészt e lelkes csoportnak köszönhető, hogy az 1896. év végén a Szak-

egyesület másodszor is megalakult. — Rothenstein Mór alelnök megemlíti, hogy a szakegyesület megalakulása előtt már 20 évvel volt a budapesti nyomdászoknak hasonló egyesületük, melyet nagynevű elődünk: Sauerwein Géza alapított. Ez volt az önképző egyesület, amely később a mai anyagegyesületbe olvasztott be. A hatóság üldözése miatt külön szakegyesületről kellett gondoskodnunk. Nemcsak a fővárosi szaktársakra hozott előnyöket ez a Szakegyesület, hanem a vidékiekre is, mert a helyi csoportok megalkotása fölrázta a vidéki szaktársakat is és a fővárosi szaktársak támogatásával sok helyen életbe léptettük a szakegyesületi kongresszuson előkészített országos egységes árszabályt, amely a vidéki szaktársak nyomorúságos helyzetét némiképpen megjavította. Megemlékezik a külföldi szaktársak támogatásáról, kik azzal se-

„Empire-diszitmény“ Numrich A. és Társa lipcei betűöntődjéből. II. sorozat. 2 és 3 színre.

szetesen nem mérközhetnek meg a raffinált izlésű franciákkal, de hát ez elvégre nem is csodálható, mert hiszen a legtöbb vidéki amatőrnek nincs is alkalma a magas színvonalú tárlatokat megtekinteni, már pedig ennek a gyöngeségnek csak egy orvossága van: minél többet látni. — A tárlat elhelyezése sokkal szerencsésebbnek mondható, mint az elsőé volt, mert az Iparművészeti Múzeum tágas folyosói és nagy üvegtérme sokkal alkalmasabbnak bizonyulnak, mint a Nemzeti Szalon szűk termei. A kiállítást az angolok gyűjteménye nyitja meg, melyet a hirneves Horsley-Hinton állított össze. Husz angol mester szerepel ötvenkét jeles művel, melyek között természetesen Horsley-Hinton remek tájképei a legkiválóbbak. Amerikát hárman képviselik. Hogy ez a három mester mit képes produkálni a kamerával, azt leírni nem lehet. J. C. Strauss arcképfelvételei olyan remek alkotások, hogy díszére válnának még első rangú festőművészek is. A terem jobb felső részét a franciák foglalják el 158 képpel. A párisi Photo-Club 74, a Societé de Photographie de Marseille 34 és a Societé de Photographie de Touraine 23 művet állított ki, melyek egytől egyig magukon hordják a finom francia izlést és első pillanatra elárulják francia eredetüket. A németek ezúttal kevés képpel vannak képviselve, de annál nagyobb számban szerepelnek az osztrák amatőrök, akik között ott találjuk a zseniális Bachmann és a technika nagymesterét, Kosel Hermann. Olaszország 33 sikerült művel van képviselve. A többi országból jóval kevesebb képet küldtek a tárlatra. A magyarok több mint 200 képet állítottak ki. A soproni képzőművészeti kör amatőrjei magyaros ízű tájképekkel léptek a nagy nyilvánosság elé, míg a budapesti amatőrök, különösen a Photo-Club tagjai ezúttal inkább zsánerképekkel vesznek részt a versenyben, Eszterházy Mihály gróf, Feledi Rezső, Müller Bertalan, Magyar-Rosenberg Emil, Novomeszky Imre, Sternád Béla, Purcell Béla báró, Haranghy György, Forgách István gróf és Teleky Sándor gróf pedig újból bebizonyították, hogy a magyar amatőrök legjelesebbjei. A kiállítás naponként reggel 9 órától este 6 óráig van nyitva. Belépődíj 1 korona. Vasárnap délután 1-től 6-ig 60 fillér.

A Globus műintézet mérlege. A Globus műintézet és kiadó vállalat részvénytársaság augusztus 22-én tartotta meg második évi rendes közgyűlését. A vállalat évi jelentésében beszámol arról, hogy a Beer E. és társa cég könyv- és újságyomdáját az összes gépek, berendezések és készletekkel együtt a múlt évi közgyűlés által jóváhagyott adás-vételi szerződés alapján tulajdonába átvette és saját könyv-üzemével egyesítve, már múlt év július havától fogva folytatja. E célból részvénytökéjét 800.000 koronára felemelte és az újonnan kibocsátott 2250 darab, összesen 450.000 korona névértékű új részvény teljesen befizettetett. A lefolyt üzletév áruforgalma 1,141.561 korona 31 fillérre rug. Az előterjesztett nyereség- és veszteség-számla alapján az elért bruttó-nyereség összege 205,459 korona 38 fillér, ezzel szemben az összes költségek 94.463 korona 64 fillért tesznek ki. Leírásokra összesen 48,312-27 koronát fordítottak, míg a fenmaradó tiszta haszon 62.683 korona és 47 fillért tesz ki, melynek 5 százalékát a tartalékalap javára fordították. Az osztalék-szelvényt 12 koronával váltják be, míg a fenmaradó 2827-38 korona új számlára elővitetik.

Új napilapok a vidéken. A már fennállott *Győri Napló* újból megindult és ezúttal mint napilap jelenik meg. — Hódmezővásárhelyen új napilap jelenik meg *Reggeli Újság* címen. E 65.000 lakosú városban ez az egyedüli napilap.

Beküldött nyomtatványok. *Székely Artur* szaktársunk, az „Urania“ könyvnyomda széles körben előnyösen ismert új tulajdonosa, gyönyörűen nyomtatott cégjegyet és értesítő-lapot küldött be szerkesztőségünknek. Mind a kettő pompás izléssel és nagy technikai tudással készült mestermunka, s fényes bizonyítéka amaz állításunk igaz voltának, hogy igazán szép alkotásra nem csupán a technika minden vívmányával rendelkező nagy nyomdák képesek, hanem igenis, szerető oththont találhat a tipográfiai iparművészet a közepes nagyságú, sőt még talán a kisebb nyomdában is, csak igazi nyomdász legyen ennek a vezetője. Az „Urania“ nyomda e két nyomtatványával olyat alkotott, hogy bátran kíváncsiak lehetünk a további fejlődésére.

A javítóintézeti növekedések munkakönyve. A kereskedelmi miniszter körrendeletet intézett az összes iparhatóságokhoz, amelyben arról értesíti őket, hogy a kassai és aszódi m. kir. javítóintézetek iskoláit amaz iparoktatási intézetek közé sorozta, amelyek elvégzése az azokban tanított iparágakban munkakönyv váltására jogosít.

A kassai könyvsajtó történetéhez. Nyomdászattörténetünk alapos kutatója, *Kemény Lajos* írja a Magyar Könyvszemlében: Kassa városa első könyvnyomatója a bártfai Klösz rokonságából került ki. A városi tanács felszólította a bártfai könyvnyomatómestert, hogy helyezze át műhelyét Kassára s ez vezét, Fischer Jánost ajánlotta a tanács jóindulatába. Fischer az 1610-ik évben Kassán megtelepedett. Az 1614-ik évben bekövetkezett halálával özvegye vezette tovább a műhelyt, ami a város urainak nem volt kedvére. Az ügy 1614 március hó 20-án a tanács előtt is szóba jött: „Könyvkötőné alias nyomtatóné kéri az becületes tanácsot, hogy ki ne üzzék az házból; igéri magát, hogy jó legényt fog tartani. Fabricius uram (a lutheránus pap) is supplicál mellette. Deliberatum: Megengedik nála, de legényt tartson.“ A jó legény, Fest János, 1615 januárius hó 7-én oltár elé vezette az özvegyet s a hozományul jutott sajtó élére állt. 1617-ben műhelyével az úgynevezett löcsei házba költözik. Az épület a város tulajdona volt s nevével onnét nyerte, hogy az 1547-ben elhunyt Thurzó Elek alapítványképpen Lőcse városára hagyta; Kassa városa ettől még a XVI. század végén megváltotta s azóta vendégfogadó volt, az utcai rész földszintjén pedig bolthelyiségek voltak. — A pestisben elhalálozott Moller (1621—1622) után Schultz Dávid (1623—1629) bírja a könyvsajtót. Ő is, mint elődei, buzgó naptárkiadó. A benyújtott új naptárért a tanács 1625 október hó 16-án megjutalmazza: „Daniel Schultz compactor dono offert Calendaria futuri anni 1626. Deliberatum: Honorarii loco dabunt ipsi 5 cubulos tricitii. Item secunda deliberatio: praehabita 2 cubulos addunt.“ Mióta özv. Schultz Dánielné az 1640-ik év óta halott, a könyvsajtó működése szünetelt; sőt örökösei a typographiát az 1645-ik évben Kassa városának lekötik adósság fejében. Az erről szóló okirat így szól: „Én Albert Ferenc Cassán az német chéhiben levő lakatgyártó ifju mestere és az én szerelmes mátkámmal együtt, nevezett szerint Rutkai Susanna asszonnyal, valljuk ezzel az mi kezünk írásával, hogy az mi szükséginkre vöttünk fel az nemes Cassa városától kész pénzül hatvan magyar forintot, id est fl. 60. Item egy hordó bot, alföldit, kinek az ára az akó szerint teszen egy summában fl. 51 den. 36. Mely adósságért kötjünk egyenlő akarattól az nemes városnak az typographiát, in toto minden circumstantiával cum omnibus eius pertinentiis. Melynek nagyobb erősségére adtunk ezt az leve-lünket kezünk írásával és pecsétünkkel confirmáltatott.

Előfizetési felhívás a Magyar Nyomdászok Évkönyve 1906-iki évfolyamára.

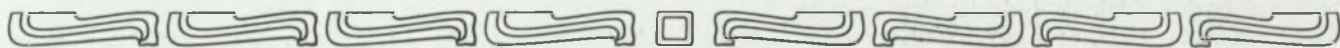
Évkönyvünk huszonegyedik kötete jelenik meg november elején. Ezzel is az a célunk, ami a tavalyival volt: hű tükröt akarunk véle adni a magyar grafikai ipar fejlettségéről s egyszersmind hasznos szaktechnikai olvasmányokkal szolgálni a mestersége iránt behatóbban érdeklődő nyomdász-embernek. A mellett az elmúlt esztendő hűséges krónikása is lesz Évkönyvünk: ami technikai és iparművészeti fontosabb kérdés újabbán felszínre került: nem mulasztjuk el a megismertetését. Munkatársaink egyénisége biztosítja a tipográfiai kérdések megvilágításának az alapos voltát: vérbeli szakember valamennyi, aki töviről-hegyire ismeri a maga mesterségét, s kellően meg tudja becsülni az időnként mutatózó áramlatok jelentőségét.

Most készülő Évkönyvünkkel hatalmas lépést teszünk előre. Alakját megnagyobbítjuk, kis negyedrényi nagyságban fog megjelenni. Tartalmát bővebbre szabjuk, s még szigorúbban megválogatjuk a közleményeit, mint tavaly. A szép és tanulságos műmellékletek egész seregét akarjuk bemutatni benne, s szemléltető ábrák,

illusztrációk sokasága tekintetében is igyekszünk a tavalyi kötetet fölülmúlni. A könyv elkészítését különben Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdája vállalta magára, aminek a pusztá megemlézése is kész kezesség előttünk, szakemberek előtt arra nézve, hogy pompás, a maga nemében páratlan díszművet kapunk az ősszel kézhez.

Az Évkönyv megnagyobbításának természetes következménye, hogy az árát némi csekély összeggel föl-emeljük. Aki azonban július haváig Szakkörünkbe beiratkozott, s tagsági illetékeit rendszeresen fizeti: ingyen kapja meg az Évkönyvet is. Az előfizetési ár különben helyben 1 korona 70 fillér, vidéken portómentes küldéssel 2 korona, amely összeg szeptember közepéig 20—30 filléres heti részletekben is letörleszthető. Megjelenés után 2 korona lesz az Évkönyv ára (vidéken 2 korona 30 fillér). Gyűjtőknek minden eladott és kifizetett tiz példány után egy tiszteletpéldányt adunk.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából: *Novák László*, szerkesztő.

Hivatalos rész.

Meghívó.

A Könyvnyomdászok Szakköre 1905. évi október hó 22-én, vasárnap délelőtt pontban 10 órakor, a körhelyiségben (Kerepesi-út 30. sz.)

rendkívüli közgyűlést

tart, amelynek egyetlen tárgya a szaktanfolyamok vezetőjének megválasztása.

Budapestben, 1905. évi szeptember hónapban.

A választmány.

Figyelmeztetjük t. tagtársainkat, hogy a téli idény házi estélyein belépőjegyül érvényes *idényjegyre* csak azok reflektálhatnak, kiknek *két hónapnál kevesebb tagdíjhátralékuk van*. A november elején megjelenő Évkönyvet is csak ezek kaphatják díjmentesen, úgyszintén a hathetenként megújuló tanfolyam-ciklusokon való részvételnek is ez a föltétele. Kérjük tehát hátralékos tagtársainkat, hogy tagdíj-hátralékait minél előbb rendezzék, nehogy az alapszabályok szigorú alkalmazása folytán kellemtelenségük legyen.

A Szakkör 1905 október havi programja.

1-én (vasárnap) délelőtt fél 10 órakor a Hornyánszky Viktor úr pályázatára beérkezett művek megtekintése. Gyülekezés: a Teréz-körút és Aradi-utca sarkán levő vendéglőben.

9-én este fél 8 órakor választmányi ülés a körhelyiségben.

22-én (vasárnap) délelőtt 10 órakor rendkívüli közgyűlés a körhelyiségben. Közvetlenül utána havi felolvasó-ülés. Fölolvasó: Novák József. Este fél 8 órakor házi estély a körhelyiségben.

Vasárnapokon délelőtt különben a körhelyiségek a tagok szabad rendelkezésére állanak.

Lakásváltoztatás. Pénztárosunk lakása 1905. évi augusztus hó 1-étől VIII, József-utca 23. II. emelet, a rokkant- és nyugdíjegylet bérházában van. Kondíció-változást, munkanélküliséget bejelentő levelezőlapok ide címezendők, úgyszintén a Kör egyéb pénzügeit érdeklő megkeresések is.

Választmányi ülés 1905 szeptember 11-én.

Jelen vannak: Löwy Salamon II. alelnök, Morócz Jenő I. titkár, Prüner Arnold II. titkár, Bozsik István pénztáros, Schornstein Jakob ellenőr, Hahn Mór I. leltáros, Boros Dezső II. leltáros, ifj. Aigner Antal, Bán Imre, Gyöngyösi Sándor, Hollóssy János, Kún Kornél, Novák Alajos, Sárlos Lajos, Spitz Adolf és Stalla Márton választmányi tagok, valamint Novák László, a szaktanfolyamok vezetője. *Igazolva távol:* Tanay József elnök, Mitterszky József I. alelnök, Horváth Alajos és Stefáni József választmányi tagok.

Elnök és I. alelnök akadályozva lévén a megjelenésben, az ülést Löwy Salamon II. alelnök nyitja meg. A múlt ülés jegyzőkönyve felolvastatván, Bán Imre és Hollóssy János által hitelesítettik.

Az elnökséget felkéri a választmány, hogy a miniszteriumban sürgősen járjon el a szaktanfolyamok anyagi és erkölcsi támogatása ügyében és hogy a főnöktestülethez is intézzon kérvényt hasonló értelemben.

A választmány tudomására jutott, hogy a Budapesti Gépmesterek és Nyomók Köre szakelődásokat szándékozik tartani. A Szakkör felhívja nevezett kört, hogy szakelődásait a Szakkör tanfolyamainak keretében tartsa meg.

Numrich A. és Társa lipcei cég a kísérleti nyomdának három sorozat díszítő-anyagot adományozott. Nevezett cég nagylelkűségét átíratilag köszöni meg az elnökség.

A pénztári jelentés és tagsági forgalomról szóló kimutatás tudomásul szolgál.

Novák László jelentését a szaktanfolyamok előmunkálatairól a választmány tudomásul veszi és kimondja, hogy az egyes tanfolyamok hallgatása teljesen díjtalan, kivéve azokat, amelyeknek előadói esetleg tisztele díjra reflektálnak.

BEVÉTEL. Pénztári kimutatás az 1905. évi augusztus hóról.

KIADÁS.

Áthozat a múlt hóról			3945	63	Házbér 1905 aug.—nov.—re	87	50		
10 drb Hitelszöv. részjegy à 10 K. ...			100	—	Po. tó és titkári kiadásokra	3	96	91	46
Gutenberg-szobor-alap			367	38	Kézpénz e hó végén			4052	67
Ács-Mihály-alap			500	—	10 db Hitelsz. részjegy à 10 K			100	—
					Gutenberg-szobor-alap			367	38
					Ács-Mihály-alap			500	—
Tagsági járulékokban befolyt:					Szakirodalmi alap:				
Allamnyomda	4	20			Kézpénz e hó végén			167	43
Athenaeum	13	20			Szaktanfolyam:				
Berkovics-nyomda	1	80			A kísérleti nyomdába jött küldemé-				
Budapesti Hírlap	5	40			nyekért	5	50		
Buschmann	—	—			A galvanoplasztikai berendezések	12	—	17	50
Czettel és Deutsch	3	60							
Egyetemi nyomda	1	80							
Fővárosi nyomda	4	80							
Franklin	37	80							
Franklin-fiók	6	—							
Galitzenstein	1	80							
Globus	4	20							
Hornyánszky	4	80							
Hungária	1	20							
Károlyi György	—	60							
Kellner Ernő	—	60							
Korvin testvérek	3	—							
Krausz Soma és Társa	—	—							
Légrády	8	40							
Markovits és Garai	—	60							
Márkus Samu	2	40							
Máv. menetjegy-nyomda	4	20							
Nagy Sándor	4	80							
Neuwald	1	20							
Pallas	16	20							
Pátria	1	80							
Pester Lloyd	3	—							
Pesti részvény-nyomda	29	40							
Poporul Român	2	40							
Posner	5	40							
Révai és Salamon	1	20							
Rigler	6	60							
Rózsa K. és neje	5	40							
Stephaneum	7	80							
Székesfővárosi házi nyomda	9	60							
Schwarz Testvérek	2	40							
Wodianer	4	20							
Világosság ny.	8	40							
Egyesektől:									
Wankó V. Beszt.-bánya ..		1.80							
Grünhut Simon		—60							
Sigfried József		—60							
Pick Béla		—60							
Goldberger Armin		—60							
Klein Armin		1.20							
Klein Antal		2.40							
Wolf Antal		—60							
Baka Márton		1.20							
Kirchmayer Ödön		1.20							
Kollin Zsigmond		—60							
Steinherz Miklós		—60							
Morgenthaler H.		—60							
Skodnitz Jakob		—60							
Holl Béla		1.80							
Stalla Márton		—60							
Gábler József		2.40							
Czeiszing József		—60							
Seftsik Mihály		—60							
Krausz Lipót		—60							
	19	80							
	240	—							
Ebből 10% a szakir. alapra	24	—	216	—					
Szakirodalmi alap:									
Áthozat a múlt hóról			143	43					
10% a főpénztárból			24	—					
			5296	44				5295	44

Kahlfürst Imre kortag a következő indítványt terjeszti a választmány elé, kérve a rendkívüli közgyűlés napirendjére tűzését:

„A Könyvnyomdászok Szakköre alapszabályainak 9. szakasza úgy magyarázandó, hogy a nyomdászsegédek sorából a Szakkör tagja csak az lehet, aki szaktársi kötelezettségeinek általában eleget tesz, s első sorban a Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Segélyező Egyesületének, valamint az ennek bizonyos mértékben kiegészítő részeként szereplő Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Szakegyesületének a tagja. — Megokolás: A két szóban forgó egyesület az egész világ nyomdászai előtt egységes eszként szerepel; vitalikumot csak az a nyomdász kap, aki a Szakegyesületnek is tagja; ha a külföld a Szakegyesületet a maga tisztult fölfogásával a segélyező egyesület kiegészítő részeként tekinti: nekünk, tudva e fölfogás igazságát, ebben az értelemben kell eljárunk.”

Tekintettel arra, hogy az anyaegyesület alapszabályait úgyis hasonló értelemben módosítják, a választmány az indítványnak napirendre tűzését feleslegesnek tartja, de utasítja a pénztárost, hogy jövőben az újonnan belépőkkel szemben az indítvány szellemében járjon el.

A jövő havi program a következőleg állapították meg: választmányi ülés okt. 9-én; házi estély, rendkívüli közgyűlés és havi felolvasó ülés okt. 22-én. Felolvasó Novák József lesz.

Beküldetett a Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Szakegyesülete tíz-éves története. Köszönettel tudomásul vételik.

A választmány felhatalmazza pénztárost az idejegyek és az alapszabályok kinyomatására s egyúttal megbizta, hogy a körhelyiség részére a nyár folyamára beszüntetett szépirodalmi lapokat újból rendelje meg.

Több tárgy nem lévén, az ülés véget ért.

Morócz Jenő
1. titkár.

Tagsági forgalom 1905 augusztus hóban. A körbe beléptek: Elbert Arnold, Geiger Lipót (Rigler) Allinger Sándor, Bárány Nándor, Grabotsay Oszkár, Kuklis Géza, Mrázek Adolf, Molnár Adam, Rajner Ferenc, Stiller Ottó (Hornvánszky), Blumenstock Leó (Berkovics), Martin Sándor (Rózsa), Szeltenéri Lajos, Wagner Gusztáv (Légrády), Weberal István, Kovács Jenő, Láng Leó (Pester Lloyd), Kirchmayer Odón, Holl Béla (Kertész J.), Metszőssy Károly (Franklin fiók), Einhorn Salamon (Pallas), Guttmann Árpád, Fuzik Ignác (Franklin). — **Törlendők hátralék miatt:** Hadnagyev Arzen, Glätz Dezső, Kovács Lajos (Pallas), Butkovszky Bertalan (Uránia), Guttmann Jakab (Globus). — **Kiléptek:** Schultheisz Ede, Salgó Ármán (Bp. Hirlap). — A hó végén 612 rendes és 11 tb., összesen 623 tag.

Pályázat tagsági jegyre.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából alulírott szakbizottság pályázatot hirdet a kör tagsági jegyének szedésére és nyomására. A tagsági jegy szövege a következő:

TAGSÁGI JEGY

melynek értelmében

t. .... szaktárs
mint a

KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK

rendes tagja, ennek céljait elősegíti és összes kedvezményeiben részesül.

Budapest, 19.....

titkár.

elnök.

Kivonat az alapszabályokból.

2. §. A kör székhelye: Budapest.

4. §. A kör célja:

a) tömöríteni a szakéroket;
b) mindinkább terjeszteni és tökéletesíteni a szakismereteket és műizlést a könyvnyomdászat és annak rokon ágai terén;

c) elősegíteni a hazai nyomdászat érdekeit (a hatáskörében álló eszközökkel);

d) ápolni s föntartani tagjai társas és szellemi életét.

5. §. **Eszközök a célok elérésére:**

a) szakbavágó kérdések fölött való értekezések föl- olvasása, előadása s vitatása, szaktanfolyamok rendezése;

b) szaktanulmányi kirándulások rendezése;

c) szakközlöny és szakkönyvek kiadása;

d) szakbavágó pályázatok időnkinti kiírása;

e) szakkiállítások rendezése;

f) nyomtatványok, betűminták, szakkönyvek és szaklapok gyűjtése;

g) a tagokat szórakoztató mulatságok rendezése.

Pályázati feltételek.

1. A pályamű lehet akár rajz, akár pedig betűöntödei kész díszítményekből tervezve.
2. A legfőbb négy színben tervezendő pályamunka papirosnagysága 8¹/₂—13¹/₂ cm.
3. A pályázatban teljes kivitelű színezett vázlat stb. is részt vehet.
4. Rajzok és vázlatok is a fent megjelölt nagyságban kell hogy készüljenek, különben figyelmen kívül hagytnak.
5. Pályadíj az Ács-Mihály-alap kamatai szolgálnak. *I. díj: 40 korona és elismerő oklevél a szedőnek, 20 korona és elismerő oklevél a nyomónak. II. díj: úgy a szedőnek, mint a nyomónak elismerő oklevél.*
6. Pályaművek idegen kézírással címezve, jelígyével ellátva, a pályázó nevét magában rejtő jelígyes levélke kíséretében 1905. évi szeptember hó 30-áig a Könyvnyomdászok Szakköre elnökségéhez címezve (Budapest V, Hold-utca 7. sz.) küldendők be.
7. A pályadíjak a *viszonylag legjobbaknak* minden körülmények közt kiadatnak.
8. A pályázatban csakis szakköri tagok vehetnek részt. Budapest, 1905 június havában.

A Könyvnyomdászok Szakköre szakbizottsága.

Németh Ferenc fényképész (IX, Bokréta-utca 23. sz.) a következő igen mérsékelt árban készít fényképeket a Szakkör tagjai és családjai részére:

Vizit-fénykép	6 db.	5 K.	12 db.	8 K.
Kis Makart	6 "	9 "	12 "	14 "
Kabinet	6 "	10 "	12 "	18 "
Makart	6 "	15 "	12 "	26 "

Megrendelés alkalmával mindig az *utolsó havi nyugtával* kell igazolni azt, hogy az illető a Szakkör tagja.

Felelős szerkesztő Tanay József. ☉ Főmunkatárs Novák László.
Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

Betű- és Tömöntöde.

FISCHER ÉS MIKA

Budapest VI, Révay-utca 6. sz.

A legkülönbébb célszerű és divatos
könyv- és címbetűkből

nagy választékot tart. Folyton készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készítve és a legjobb minőségben kiállítva. Ajánlja szabadalm. nyomdai vonalzó-berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K.

ELVÁLLAL IGEN JUTÁNYOS ÁRON
EGÉSZ NYOMDAI BERENDEZÉSEKET.

GÉPMESTER

ki több éven át Berlinben s főképen mint szín- és illusztráció-nyomó van alkalmazva: Budapesten elsőbrendű üzemben óhajtt ilyenmő állást elfoglalni.

Ajánlatokat a GRAFIKAI SZEMLE kiadóhivatala
 ————— továbbít. —————

Megjelent s a Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest, V. ker., Hold-utca 7. szám) kapható:

A Könyvnyomdászok Szakköre szaktanfolyamának 1904/1905-ik

évi Értesítője.

Terjedelme összesen tíz ív. A szaktanfolyami jelentésen kívül közli a szakelőadások kivonatos ismertetését is, s ezért minden nyomdász számára igen hasznos szakkönyv számba veendő. Különösen jó eredménnyel olvashatják ama szakértársaink, akiknek a távol vidéken nincs alkalmuk intenzívebb szaktanulmányokra.

A könyv tartalma egyebek közt a következő: A grafikai iparágak általános áttekintése. — A könyvnyomtatás általános áttekintése. — A könyvnyomtató és a nyelvtan. — A könyvnyomtatás mint iparművészet. — A mesterszedő hivatása. — A könyvszedés szabályai. — A modern könyvszedés. — A táblázatszedés. — A könyvnyomtató betűi. — A könyvnyomtató kész díszítményei. — A mesterszedésbeli irányzatok. — A könyvnyomtatás feltalálása. — A névjegy. — A céget hirdető kártyák. — A levélfej. — A gyorsajtó története és fejlődése. — Meghívók és hasonló nyomtatványok. — Számlák, memorandumok, körlevelek és hasonló nyomtatványok. — A betűöntés köréből. — A papíros. — A könyvcím. — A könyvnyomtatás története.

Ára 80 fill., vidékre portómentes küldéssel 1 kor.

Ligeti Jenő és Társa

Budapest VII, Erzsébet-körút 23.

Telefon 86-13.

Finger József és Fiai gépgyár, John Kidd & Cie londoni festékgyár, Gerhardt Ferenc és Rudolf fabetű- és szekrény-gyár vezérképviselete és raktára, Vogtlandi rotációs gépgyár képviselete, Betűöntődei képviseletek. Nagy raktár mindenféle segéd-eszközökben és szerszámokban. Teljes kő- és könyvnyomdai, valamint könyvkötészeti berendezések a legjutányosabban és könnyű fizetési feltételek mellett eszközölközhetnek.

o o o

Költségelőirányzat rendelkezésre.

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

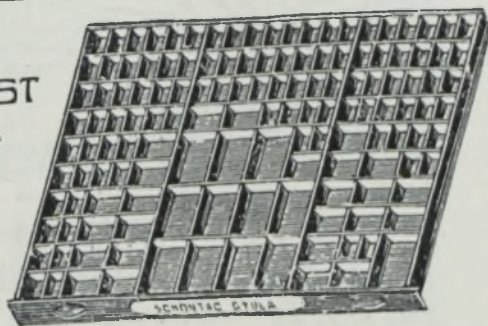
BUDAPEST

VI, Váci-körút 51.

o o o

Kis antiquaszekrény 3 frt. Nagy szekrény 4 frt.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

! Nagy díj !

KAST & EHINGER

G. m. b. H.

világhírű gyártmányai a st. louis-i világkiállításon a legmagasabb díjjal lettek kitüntetve. o o o o

Képvisező Ausztria-Magyarországon részére:

Carminé Hugó
 Budapest, Bécs, Prága.

Buch-u. Steindruck-Farben-Fabrik

KAST & EHINGER

STUTTGART

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

Wüste F.

Iroda és raktár:
BUDAPEST
VI, Teréz-körút 21. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére
való fekete és színes, valamint réz-
nyomáshoz szükséges mindennemű
és színű festékeket.

Hengeranyag- és kence-gyár.

TELEFON 483

ORMOS GUSTÁV
UTÓDAI
KÖNIG ÉS BAYER
PHOTOCINKOGRAPHIAI MŰINTÉZET
BUDAPEST, VII, AKÁCSA-UTCA 47
CLICHÉK MINDENMŰ KÉPES
NYOMTATVANYOKHOZ
A LEGJOBB MIVITELBEN
AUTOTYPIA Ψ **CHROMOTYPIA**
PHOTOTYPIA Ψ **PHOTALITO** Ψ
HÁZONKIVÜLI FELVÉTELEK.

Budapesti Gutenbergház

NÁDOR LAJOS

Budapest VIII. kerület, József-utca 56. szám.

A grafikai iparágak összes szükségleteinek raktára. Ψ Nyomda-
festékek, kencék és hengeranyag
 Ψ nagy raktára. Ψ

Ψ Tömöntöde-berendezések, Ψ
szedővasak, lyukasztó (perforáló)
gépek, Ψ formazáró készülékek
 Ψ stb., stb. Ψ

Raktár használt gépekben, melyek saját műhelyünkben teljesen
rekonstruáltak. Teljes nyomdaberendezések is szállítanak.

TELEFON 54-48.

KÉPVISELETEK: Berger és Wirth lipcei festékgyár; Magyar gyors-
sajtó-gyár (Kaiser L. Fiai); Faber és Schleicher könyomdai gép-
gyára, Hogenforst A. gép- és szerszámgyára képviselői.

MAGYAR NYOMDÁSOK ÉVKÖNYVE

SZERKESZTŐK

NOVÁK LÁSZLÓ — LÁSZLÓ DEZSŐ

KIADJA A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRE

1905

II. SZADIK ÉVFOLYAM

Karácsonykor jelent meg rendkívül díszes kiállításban, 12 műmelléklettel, s jelentékenyen bővített tartalommal. Ara Budapesten 1 K 40 f; vidékre 1 K 64 f, ajánlott küldéssel 2 K.

Megrendelhető a Grafikai Szemle kiadóhivatalában, Budapest V, Hold-utca 7. sz.

BERTHOLD H.

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS
BETŰÖNTŐDE RESZV.-TÁRS.

BERLIN

Fióköntődék Szt. Pétervár, Moszkva
és Bauer & Co., Stuttgart

Nagy választék különféle körzet-
és betűujdonságokból, rézléniákból,
vignettákból és a t. ▽ Legnagyobb
választék orosz betűkből. ▽ Teljes
nyomdai berendezések gépekkel és
segédeszközökkel. ▽ Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

PUSZTAFI ÉS TÁRSA
Budapest V, Pannonia-u. 2/b

a kik mintákkal
és ajánlatokkal
szolgálnak.

Első magyar könyv- és könyomdai
festék- és hengeranyag-gyár. ✧

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

SZÁMOS
KITŰNTETÉS.

„PATENT“ gelatin-
hengeranyag.

GYÁR, IRODA ÉS RAKTÁR:

BUDAPEST

IX, Márton-utca 19.

Ujság-, mű-, illusztráció- és
díszmű- és mindenféle szí-
nes festékek, valamennyi
grafikai iparág részére. ✧
SZEDŐSORZÓ, igazítható
feszítővel, szab. saját találm.

47.004. és 53.406. sz. magy.-osztr. szabad.

TÁVBESZÉLŐ
56—64. SZ.

KENCÉK és
BRONZOK.

Josef Anger & Söhne

Gépgyár és
vasöntöde

WIEN-HERNALS,
Hauptstrasse 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és nyomdák, papiros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési föltételekkel.

» » » Okleveles gépészmérnök. » » »

Brant Norbert

BUDAPEST VI,
Lehel-utca 8/a. sz. alatt.

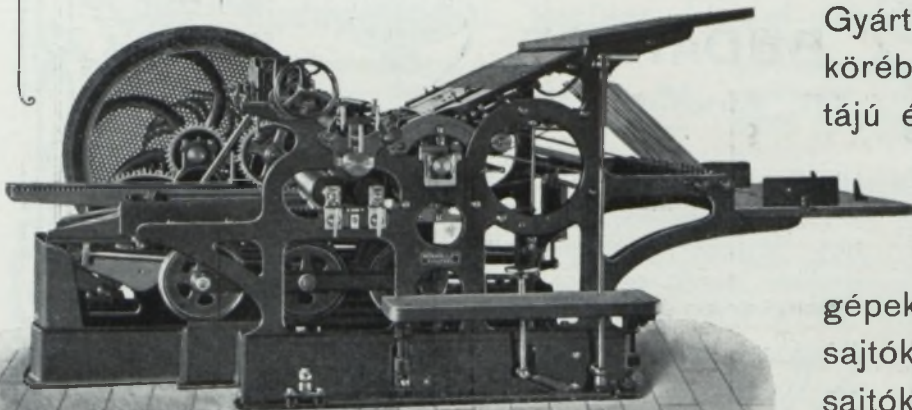
Javít saját műhelyében könyomdai kézi sajtókat és gyorsajtókat, körforgású nyomógépeket, könyvnyomdai gyorsajtókat, továbbá a sokszorosító ipar minden fajtájú és nagyságú gépeit, valamint mindennemű könyvkötő gépet; benzin-, légszusz- és villamos motorokat is. ☞ Elvállalja egész nyomdai berendezések fel- és leszerelését és elkészítését.

TELEFON 65-66. SZÁM.

Magyarország egyedüli gyorsajtógyára.

Wörner J. és Társa

Budapesten.

Gyárt a sokszorosító ipar körébe vágó mindenféle fajtájú és nagyságú gépet, és pedig: könyvnyomdai gyorsajtókat, körforgású nyomógépeket, könyomdai gyorsajtókat s könyomdai kézi-sajtókat, valamint különféle könyvkötő-gépeket.

KOBLINGER & GYULA

Fotokemigráfiai Műintézete

BUDAPESTEN

VII, Csengery-utca 22. sz.

Készít

KLISÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzé-
kek, hirdetések részére. Tervek
fotolitográfiailag sokszorosít-
tatnak. ♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣

TELEFON 14-61.

Alapítva 1892.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest V, Sólyom-utca 13.

CARMINE HUGÓ

GÉP- ÉS
SZERSZÁMGYÁRA

Budapest VI, Király-u. 26.

Főüzlet és gyár:

Bécs VII, Burggasse 90.

A grafikai iparágak összes szükségleteinek
raktára.

Képviselője: **König és Bauer, Würzburg;**
Hugo Koch és August Fomm, Lipcse
cégeknek.

Nyomdafestékek, kencék és
hengeranyagok nagy raktára

Kast és Ehinger

G. m. b. H. stuttgarti és
feuerbachi gyáraiból.

Alapítva 1878-ban.
Telefonszám 14-16.

A párisi kiállításon grand prix-vel
és két aranyéremmel, a st.-lousi
kiállításon nagy díjjal lett kitüntetve.

Telefon 23—70. sz.

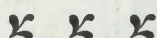
ELSŐ MAGYAR

Telefon 23—70. sz.

BETŰÖNTÖDE

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST VI, Desseffy-utca 32. szám.

Dús raktárt tart magyar, német, tót, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből, körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,

továbbá a legkülönbélebb ékítményekből és egyéb nyomdai folszerelvényekből.

Egész nyomdai berendezések jutányos árban és gyorsan foganatosítatnak.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS.

MEHANIKA MŰHELY.

GALVANOPLASZTIKA.

TÖMÖNTÖDE.

ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS.

RÉZLÉNIA-GYÁRTÁS.

!! UJDONSÁG !!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT CZETTEL és BENDT-
NER szabadalma. o

**! Új amerikai
 papírvágó gép**

„Heureka“

**Rendkívül tartós és
 célszerű szerkezet!
 Egyszerű kezelés!!**

Ezen legújabb amerikai minták után szerkesztett papírvágó gép igen egyszerűen kezelhető és *rendkívül olcsó*. Mindazon papírvágó gépek között, melyek eddig könyvnyomdáknak, könyvkötészeknél vagy más vállalatoknál használtak, egyik sem nyújthatja azon technikai és gazdasági előnyöket, mint a mi legújabb papírvágó-gépünk *Heureka*.

Egyszerű!

Célszerű!

Olcsó!

Ezen alapelveket tartottuk a gép megalkotásánál mi is szem előtt.

Különleges technikai előnyei:

Nyugodtan álló keskenyvágó készülék, úgy alkalmazva, hogy azért bármily szélességekre is lehessen vágni. *Anélkül, hogy ehhez valami költséges és célszerűtlen külön álló készülék szükséges, 1 és fél cm. keskenységig* abszolút biztos és pontos eredmény érhető el. *A mi keskenyvágó készülékünkkel a legkisebb papírmennyiség is vágható.*

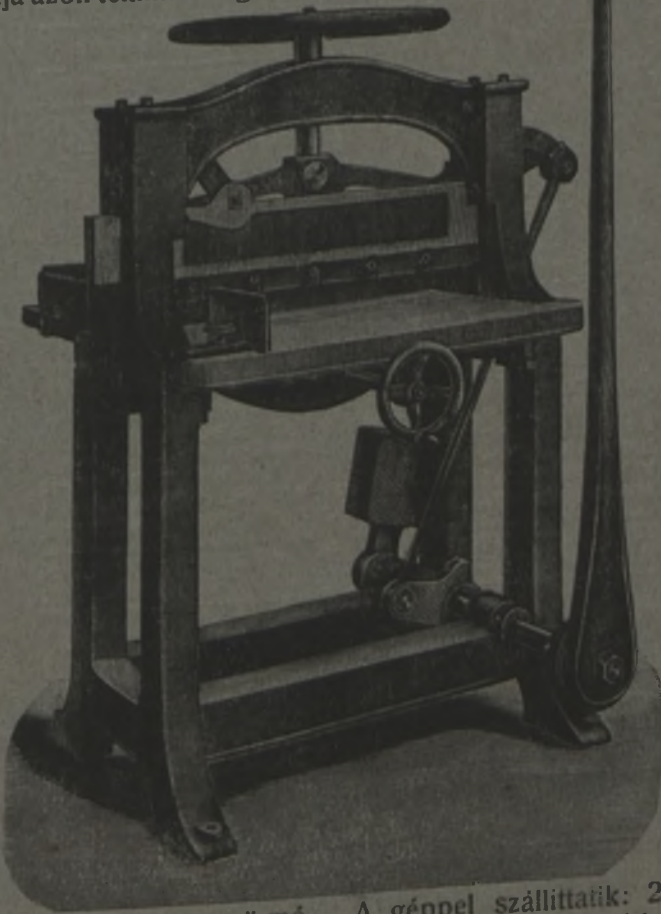
A **késbeállítás** ezen gépnél igen egyszerű módon, könnyen és *gyorsan* (két csavar segítségével) történik.

Az asztal erősen álló és kérjük megfigyeini:

Csak késállítás! Nem asztalállítás!

miáltal a ferde vágási felületek előfordulása lehetetlen. A gép hátsó szerkezetéről a jobb oldali rész (kb. egyharmad nagyság) igen

könnyen lecsavarható, ha hosszú szalagokat akarunk vágni, míg ellenben rövidebb vágási méretekhez a baloldali szélesebb rész használandó, mely egy kis kerékkel könnyű módon kezelhető és igazítható és a legkisebb termetű személyek által is.

Gazdasági előnyök:

Minden gépnél a súly is fontos szerepet játszik. A mi papírvágó gépünk, anélkül hogy ez a szerkezet erősségét befolyásolná, minden eddig létező ilyfajta gép között a *legcsekélyebb súlylyal* bír (csak 500 Kg.) és így bármely emeleten is elhelyezhető. A gépnek még egy fontos gazdasági előnye abban rejlik, hogy *rendkívül egyszerű kezelése* általában rengeteg idő megtakaríthatunk és a keskenyvágó készülékkel bármily keskeny szalagok vágása is otthon eszközölhető.

A gépet 66 cm. vágási hosszúságra és 9.5 cm. késmagasságra építjük, mely méretek a mi tapasztalataink szerint legcélszerűbbek.

A géppel szállítatik: 2 drb öntött acél kés; 6 drb vágó lécs; 2 drb csavarkulcs; 1 darab olajozó.

Az ára felszerelve 720 kor.

**Kedvezményes
 fizetési feltételek.**

Magyarországi vezérképviselőt:

KLEIN JÓZSEF, BUDAPEST, VI, Lovag-utca 2. sz.

BRENDLER KÁROLY ÉS FIAI

FŐÜZLET: MILLERGASSE 23 :: BÉCS VI :: FIÓKÜZLET: BRUNN a. Geb.

TELJES NYOMDABERENDEZÉSEK A LEGELŐNYÖSEBB FELTÉTELEK MELLETT. :: PRÓBALAPOKAT KIVÁNTATRA INGYEN

KIZÁRÓ ANYAG

Az árak párisi és Haase rendszerre, kor. értékben értendők.

Anyagtörzs	Kizárások		Quadrátok		Térzők	
	5-25 K	több	5-25 K	több	5-25 K	több
1 pont	—	—	4,—	3 75	3 —	2 90
1 és fél pont	—	—	3 25	3 —	2 40	2 30
2 pont	—	—	1 90	1 85	1 35	1 30
3 pont	—	—	1 70	1 65	1 30	1 25
4 pont	9 50	9 25	1 65	1 60	1 25	1 20
5 pont	4 75	4 70	1 45	1 40	1 20	1 15
6 pont	2 45	2 40	1 35	1 30	1 15	1 10
7 pont	2 15	2 10	1 35	1 30	1 10	1 05
8 pont	1 60	1 55	1 30	1 25	1 05	1 00
9 pont	1 55	1 50	1 25	1 20	1 00	0 95
10 pont	1 50	1 45	1 20	1 15	0 95	0 90
12 pont	1 45	1 40	1 15	1 10	0 90	0 85
Többi törzs	1 55	1 50	1 25	1 20	1 00	0 95
	Beosztva		Beosztva		Beosztva	
	1 p. négyzetig		2, 3, 4 ciceróig		8—24 ciceróig	

ÜRÖPTLÖK (Hohlstégek) 2, 3, 4 cíe. szélességben és 8—24 cíe. hosszúságban 5—25 kilóig kor. 1.15, 25 kilón felül kor. 1.10. Az árak különként és korona-értékben értendők. — 5 kilónál kevesebb kizáró-anyag rendelésénél különként 20 fill. többet számítunk. A kizáró-anyag magasságai 51 vagy 54 pont, az ára azonban egyenlő. Rendelésnél kérjük a magasságot jelezni.

NAGY RAKTÁR. PONTOS, SZOLID ÖNTÉS. ANYAGUNK CSAK AMERIKAI KÜLÖNLEGESSÉGI GÉPEKEN LESZ ELŐÁLLITVA.

RÉZLÉNIAGYÁR

a legmodernebb segédeszközökkel berendezve úgy, hogy legrovidebb idő alatt szállít: Táblázat-, Raster- és Kombinációs-lineákat rézből és ólomból. Zárjeleket, íveket, köröket és 1 pontos kizáró-anyagot, Barock-lincákat és díszeket rézből.

BRENDLER KÁROLY ÉS FIAI, BÉCS
GALVANO-PLASZTIKA, TÖMÖNTÖDE, MECHANIKAI MŰHELY

VEZÉRKÉPVISELET MAGYARORSZÁG RÉSZÉRE:
KLEIN JÓZSEF :: BUDAPEST
TELEFON-SZ.: 71-56 NYOMDAI SZAKÜZLET VI., LOVAG-UTCA 2